

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Агенција за храна и ветеринарство

Национален контролен план за намалување
на присуството на салмонелозата кај кокошки несилки, матични јата, бројлери,
инкубаторски станици (*Gallus gallus*) во Република Македонија за период од 2017-
2020

Ревидирана и дополнета верзија 08.06. 2017

Бр. 08-2065/1
08.06. 2017 година

ДИРЕКТОР

м-р Зоран Поповски

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Агенција за храна и ветеринарство

**Национален контролен план за намалување
на присуството на салмонелозата кај кокошки несилки, матични јата, бројлери, инкубаторски
станици (Gallus gallus) во Република Македонија за период од 2017 - 2020**

Ревидирана и дополнета верзија

Скопје, 2017 година

Содржина:

1.Листа на кратенки и дефиниции	5
1.1.Листа на кратенки	5
1.2.Дефиниции	5
2. Цел и област на примена	6
2.1.Географска област во која ќе се имплементира планот.....	6
2.2 Целта на планот	6
3. Надлежен орган за спроведување на нпксж.....	7
4.Лабораториски анализи	7
4.1.Назначени овластени лаборатории	7
4.2.Услови кои треба да ги исполнат лабораториите кои спроведуваат анализи во рамките на НПКСЖ.....	7
4.3.Типизација и конзервација на изолати	8
4.4.Мониторинг на антимикробна резистентност	8
4.5. Употреба на ветеринарно медицински препарати	8
5. Контрола на спроведување на НПКСЖ	9
5.1. Контрола на план за внатрешна проверка	9
5.2 Официјални контроли	10
5.3.Планирање на земањето примероци – зачестеност, период и место на земање примероци	10
6.Методи и техники на земање примероци	14
6.1.Рутинско земање примероци	14
6.2. Официјална потврда во исклучителни случаи	16
7. Управување со примероци (официјални и од внатрешна проверка)	17
7.1.Пропратни писма за примероци	17
7.2. Транспорт.....	17
7.3. Подготвување на примероците	17
7.4 Резултати од анализа.....	18
8.Проток на информации со исходите од земањето примероци	19
9.Мерки во случај на позитивни резултати	20
9.1. Мерки во случај утврдување на серотипови кои не се од значење за јавното здравство по спроведено официјално земање примероци во јата	20
9.2. Мерки во случај утврдување на серотипови кои не се од значење за јавното здравство по земање примероци при внатрешна проверка на јата.....	20
9.3. Мерки во случај на наод на <i>Salmonella Enteritidis</i> и/или <i>Salmonella Typhimurium</i>	20
9.4. Мерки во случај на наод на <i>S. Infantis</i> , <i>S. Hadar</i> , <i>S. Virchow</i> во одгледувалиште на матични јата <i>Gallus gallus</i>	23
10.Чистење и дезинфекција на средината	23
11.Вакцинирање	23
12.Епидемиолошко испитување	23
13.Поднесување извештаи (ИСАХВ)	24
14.Активности во случај на несообразност	25
15.Надоместоци	25
Прилог 1: Регистер на одгледувалишта во рамките на територијата на одгледувалишта со структурен капацитет кои се предмет на планот	26
Прилог 2:Документација во одгледувалиштата.....	26
Прилог 3: Образец пропратно писмо за земање на примероци.....	28
Прилог 4 Образец за епидемиолошко испитување по позитивен резултат на салмонела кај кокошки несилки <i>Gallus gallus</i>	30
Прилог 5 Препораки за воведување на биосигурносни мерки.....	43
Прилог 6: Листа на национални акти врз основа на кои се спроведува НПКСЖ	50

1.Листа на кратенки и дефиниции

1.1.Листа на кратенки

НПКСЖ-	Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелозата кај кокошки несилки, матични јата, бројлери, инкубаторски станици (<i>Gallus gallus</i>) во РепубликаМакедонија,
АХВ-	Агенција за храна и ветеринарство-Агенцијата (надлежен орган),
ИСАХВ-	Информационен систем на Агенција за храна и ветеринарство,
СЗЗБЖ-	Сектор за здравствена заштита и благосостојба на животните,
СИН-	Сектор за инспекциски надзор,
ОДИЗЗЖ	Одделение за државна инспекција за здравствена заштита на животните,
ОДИВЈЗ-	Одделение за државна инспекција за ветеринарно јавно здравство,
ОВ-	Официјални ветеринари,
ОП-	Оператор со храна,
ЕИ-	Епидемиолошко испитување,
НОЛ-	Назначена овластена лабораторија,
ПВП	План за внатрешна проверка на одгледувалиште,
ОЕ-	Организациона единица/единици на Агенција за храна и ветеринарство,
ЦЕБПИРЖ-	Централна електронска база на податоци за идентификација и регистрација на животните,
ВМП-	Ветеринарно медицински препарат,
ППВ-	Пуферирана пептонска вода,

1.2.Дефиниции

- **Живина** се кокошки, мисирки, бисерки, гуски, препелици, гулаби, еребици и ноеви (*ratitae*) размножувани или чувани во затворен или отворен простор заради одгледување или чување;
- **Јато** (референтна - основна единица на планот) е целата живина која се чува во ист објект или во ист заграден простор и претставуваат иста епизотиолошка целина, а во случај на живина сместена во затворен објект, ова ги вклучува сите птици кои делат ист воздушен простор.
- **Бројот на јата** претставува вкупен број на јата во иста година; бројот на јата, всушност, одгледувани на фармата се добиваат од евиденцијата на Регистерот за одгледувалишта на живина
- **Еднодневни пилиња** се сите пилиња кои не започнале со исхрана помлади од 72 часа, освен патки од сојот *Caipina moschata* или нивни мелези кои може да бидат хранети;
- **Одгледувалиште** е секоја активност, градба или во случај на одгледување на отворено, секое место каде што животните сочинуваат едно или повеќе стада (јата) кои се држат, чуваат и заедно се згрижени;
- **Одговорно лице за чување на животните** е секое физичко или правно лице кое ги поседува или е одговорно за животните, дури и времето;
- **Секундарна здравствена заштита на животните** е збир на одредени активности од јавен интерес што ги врши надлежниот орган со цел да се обезбеди висок здравствен статус и благосостојба на животните;
- **Јавното здравје на луѓето** е збир на активности со кои посредно преку обезбедување на висок здравствен статус и благосостојба на животните се врши заштита на здравјето на луѓето;
- **Оператор со храна од животинско потекло** е сопственик, одгледувач на јата несилки кои ставаат во промет јајца за исхрана на луѓе и на јата за производсто на месо -бројлерско производство ;

- **‘Официјални контроли’** представува мониторинг на спроведување на НПКСЖ, земање на примероци од страна на официјален ветеринар од матично јато, јато несилки во сите одгледувалишта кои ставаат во промет јајца и јато бројлери;
- **‘Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелоза кај кокошки несилки, матични јата, бројлери, инкубаторски станици (Gallus gallus) во Република Македонија’** е план за намалување на раширеноста на Салмонелоза објавен на web страната на Агенцијата.
- **‘Зооноза’** е било која болест и/или инфекција која се пренесува по природен пат, директно или индиректно, од животните на човекот.
- **‘Сомнителни на зараза’** се оние животни за кои се смета дека се инфицирани или заразени, со или без клинички знаци на болеста.
- **‘Позитивен исход’** е конечна потврда за појава на жариште на болест кај животните, може да биде направена само од страна на Агенцијата врз основа на позитивни резултати од лабораториско испитување спроведено во Националната референтна лабораторија.
- **‘Назначена овластена лабораторија’** анализите на официјалните примероци се испитуваат само во лаборатории кои се одобрени за официјална контрола на салмонелоза кај живина од страна на Агенцијата за храна и ветеринарство;
- **‘Овластени лаборатории’** Лабораториските испитувања што се вршат во рамките на активностите на внатрешна проверка од страна на оператори со храна може да ги вршат овластени лаборатории од страна на Агенција за храна и ветеринарство.

‘Салмонела серотипови од значење за јавното здравство’:

За матични јата на (Gallus gallus): Salmonella Enteritidis, Salmonella Typhimurium вклучително и монофазен тип со антигенска формула 1.4 [5], 12: i: -, Salmonella Virchow, Salmonella Infantis и Salmonella Hadar.

За јата кокошки несилки и јата бројлери (Gallus gallus) : Salmonella Enteritidis, Salmonella Typhimurium вклучително и монофазен тип со антигенска формула 1.4 [5], 12: i: -.,.

2. Цел и област на примена

Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелоза кај кокошки несилки, матични јата, бројлери, инкубаторски станици (Gallus gallus) во Република Македонија (во продолжение НПКСЖ) е воведен во согласност со Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации („Службен Весник на Република Македонија“ бр 34/15). НПКСЖ за прв пат стапил на сила во Август 2011 година. Состојба со број на одгледувалишта на кокошки несилки, матични јата, бројлери, инкубаторски станици (Gallus gallus) во Република Македонија е дадена во Прилог 1 кој е составен дел на овој план.

2.1. Географска област во која ќе се имплементира планот

НПКСЖ се имплементира низ целата територија на Република Македонија и во него се вклучени сите матични јата, сите јата несилки и сите јата бројлери Gallus gallus согласно измените на Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации. Овие одгледувалишта треба да бидат регистрирани во Агенцијата за храна и ветеринарство (во понатамошниот текст: Агенцијата) согласно прописите за ветеринарно здравство и Закон за идентификација и регистрација на животните.

Регистерот за одгледувалишта на живина (матични јата, јата несилки и јата бројлери) е воспоставен и тековно се води, а ги опфаќа одгледувачите на сите јата на Gallus gallus со повеќе од 50 птици.

2.2 Целта на планот

Цел на планот е намалување на раширеноста на салмонелозата која е од значење за јавното здравство во јата на домашна живина (Gallus gallus) во одгледувалишта најмалку на целните нивоа поставени во Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации.

-
- За матични јата (*Gallus gallus*) и јата бројлери (*Gallus gallus*) годишни целни нивоа на намалување на преваленца на позитивни јата е 1% или помалку. Преваленца за матично јата на (*Gallus gallus*) во 2016 година изнесува 0% (не е утврден ниту еден позитивен случај на салмонела серотипови од значење за јавното здравство односно во Република Македонија нема матични јата)
  - За јата кокошки несилки (*Gallus gallus*) годишни целни нивоа на намалување на преваленца е најмалку 10% во однос на број на позитивни јата на возрасни несилки во однос на претходната година.

Преваленца за јата кокошки несилки (*Gallus gallus*) во 2016 е еднакво на 0,01%.

НПКСЖ е задолжителен за сите видови на јата (*Gallus gallus*) кои се одгледуваат на одгледувалишта со капацитет од:

- Матични јата за репродукција (*Gallus gallus*) со капацитет 250 единки и повеќе,
- Јата несилки (*Gallus gallus*) со капацитет 350 единки и повеќе,
- Јата за бројлерско производство (*Gallus gallus*),
- Инкубаториски станици (доколку функционираат како посебни единици).

Од обврската за примена на НПКСЖ се ослободени само јата во одгледувалишта за домашна употреба како што е дефинирано во член 4 точка 2) од Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации, но од аспект на ветеринарното јавно здравство и сите производители и на мали количини примарни производи може да бидат вклучени во НПКСЖ.

НПКСЖ се заснова на правилата на националното законодавство кое е во согласност со законодавството на ЕУ.

Годишните контроли утврдени во НПКСЖ треба да бидат завршени до 31 декември во тековната календарска година.

3. Надлежен орган за спроведување на нпксж

Надлежен орган за спроведување на НПКСЖ е Агенција за храна и ветеринарство, односно Сектор за здравствена заштита и благосостојба на животните (во продолжение СЗБЖ) и Сектор за инспекциски надзор (во продолжение СИН) и организационите единици (во продолжение ОЕ) на СИН.

4. Лабораториски анализи

4.1. Назначени овластени лаборатории

Назначена овластена лабораторија (во продолжение НОЛ) за контрола на салмонелозата кај кокошките (*Gallus Gallus*) во Република Македонија е Факултет за ветеринарна медицина.

Лабораториските испитувања кои се спроведуваат во рамките на официјалните контроли ги врши НОЛ.

Лабораториските испитувања што се вршат во рамките на активностите на внатрешна проверка од страна на оператори со храна може да ги вршат овластени лаборатории (во продолжение ОЛ) од страна на Агенција.

Овластените лаборатории кои го вршат испитувањето во рамките на активности за внатрешна проверка треба да бидат наведени во верификуваниот план за внатрешна проверка (во продолжение ПВП) кој е изготвен од операторите со храна.

4.2. Услови кои треба да ги исполнат лабораториите кои спроведуваат анализи во рамките на НПКСЖ

Акредитација издадена од страна на орган за акредитација согласно најновата верзија на стандардот ISO/IEC 17025.

- За лаборатории кои спроведуваат изолирање на салмонела: методологија на анализи за откривање на *Salmonella* spp. согласно ISO 6579:2002/Amd 1:2007 акредитирана од страна на тело за акредитација,

-
- За лаборатории кои спроведуваат серолошка типизација: серотипизација спроведена според шемата Kauffman – White – Le Minor,
  - За лабораториите кои спроведуваат анализи за внатрешна проверка е можно да користат различни методи од горенаведените под услов да се одобрени во рамките на стандардот EN/ISO 16140 од страна на тело за акредитација, и
  - Резултатите добиени од овластените лабораториите важат и се применуваат на целата територија на Република Македонија.

Лабораториите се обврзани да даваат известување до Агенцијата за извршените испитувања и изолираните причинители.

4.3. Типизација и конзервација на изолати

4.3.1. Официјални примероци

За секој официјален примерок кој е позитивен на серотиповите *S. Enteritidis* и *S. Typhimurium*, вклучително и монофазната форма со анти-генетска формула 1,4 [5], 12 : i :-, НОЛ треба да направи бактериофагна типизација. Резултатите од бактериофагната типизација се испраќаат до Агенција. НОЛ која го спровела изолирањето се обврзува да чува најмалку еден изолиран ген од серотиповите на *S. Enteritidis* и *S. Typhimurium* вклучително и монофазната форма со анти-генетска формула 1,4 [5], 12 : i :-, по јато и по година. Употребениот метод за конзервирање треба да им гарантира интегритет на изолатите најмалку во траење од две години.

4.3.2. Примероци земени во рамките на активности на внатрешна проверка

За секој утврден позитивен примерок на салмонела земен во рамките на активностите на внатрешна проверка, потребна е серотипизацијата на изолати и тоа за:

- Матично јато на *Gallus gallus* за репродукција, на најмалку еден изолат
- Во јата несилки и јата бројлери да се исклучи или потврди присуството на *S. Enteritidis* и *S. Typhimurium* (вклучително и монофазната форма).

Ако лабораторијата којашто ја изолирала салмонелата не врши серотипизација на изолатите, потребно е во ПВП на одгледувалиште да се наведе лабораторијата која врши таква серотипизација согласно предвидените критериуми.

Официјалниот ветеринар надлежен за одгледувалиште има обврска да ја провери комплетноста на анализите и лабораторија, посочени во ПВП и на списокот на акредитирани лаборатории кој е објавен на сајтот на ИАРМ.

Извештаите од испитување кои ги издаваат лабораториите мора да содржат јасни информации исто и за алтернативните методи, доколку биле употребени.

4.4. Мониторинг на антимикуробна резистентност

Согласно член 73 од Закон за безбедност на храна за секое јато кое е позитивно на било кој вид салмонела од значење за јавното здравство, било во рамките на официјално земање примероци било во рамките на земање на примероци за внатрешна проверка, лабораториите кои ја спровеле серотипизацијата мора да и испратат на НОЛ за проверка на антимикуробна резистентност најмалку еден изолат за секој пронајден серотип на салмонела.

4.5. Употреба на ветеринарно медицински препарати

Се забранува употребата на ветеринарно медицински препарати за контрола на салмонелата кај живината, освен во исклучителни случаи согласно Прилог 4 Дел А. став (2) од Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации. Користењето на ВМП се по претходно добиено одобрување и под надзор на Агенција .

---

5. Контрола на спроведување на НПКСЖ

5.1. Контрола на план за внатрешна проверка

Согласно Закон за безбедност на храна член 68 став (2) одговорното лице за одгледувалиштето потребно е да состави сопствен ПВП на одгледувалиште со тоа што јасно и прецизно треба да ја опише реалната состојба на одгледувалиштето. Потребно е ПВП на одгледувалиштето да биде засебен за секое одгледувалиште.

ПВП треба да ги содржи најмалку следниве информации:

- 1) Општи податоци за одгледувалиште (РБО на фармата, адреса на правно и/или физичко лице, тип на производството), лице одговорно за живината, податоци за сопственикот, и други податоци кои се користат и за ЦЕБПИРЖ;
- 2) Структура и опис на одгледувалиштето и начинот на управување со него, при што се наведува, како што е регистрирано во ЦЕБПИРЖ максималниот капацитет на одгледувалиштето; ознаките за недвосмислено идентификување на халите/единиците, бројот на циклуси/турнуси годишно;
- 3) Вкупен број на јата;
- 4) Податоци за надлежно ветеринарно друштво со кое одгледувалиште има склучено договор;
- 5) Информации за храна за животни и вода и планирање на нивни контроли;
- 6) Информации за складирање и нештетно отстранување на фецесот од живината;
- 7) Информации за складирање и нештетно отстранување на мрши;
- 8) Информации за процедури на чистење, дезинфекција, дезинсекција и дератизација;
- 9) Спроведени биосигурносни мерки;
- 10) План за земање примероци за мониторинг на салмонелоза по јато;
- 11) Име и адреса на лабораториите до кои се доставуваат примероците и кои ги вршат анализите (вклучително и серотипизација) согласно точка 4 од овој план;
- 12) Постапка при позитивните случаи; и
- 13) Формална заложба на одговорниот за одгледувалиште/ветеринарното друштво да ги внесе целосно и во бараниот рок податоците кои се однесуваат на земањето примероци во ИСАХВ на модулот за националниот план за салмонела (<https://vis.fva.gov.mk>)¹ (доколку модулот е целосно оперативен).

ПВП на одгледувалиште треба да е потпишан од одговорното лице за одгледувалиштето. ПВП се доставува до надлежниот ОВ. Доколку има потреба ОВ ќе побара измена или дополнување на ПВП. ОВ го одобрува ПВП доколку утврди дека се земени во предвид измените или дополнувањата кои се побарани.

Примерок од верификуваниот ПВП треба да се чува кај одговорното лице за одгледувалиштето, а една копија треба да се достави до Агенција .

Изготвување и верификување на ПВП е обврска и на инкубаторските станици и треба да биде прилагоден на реалната состојба на одгледувалиште. Зачестеноста и начинот на земање примероци за внатрешна проверка треба да се во согласност со Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации во соработка со ОВ, врз основа на епидемиолошки параметри, состојба на биосигурност, капацитет на структурата и други релевантни услови.

Во тек на една календарска година ПВП не треба да се ажурира, освен во случај на суштински измени кога новиот ПВП со измените и дополнувањата се доставуваат на одобрување до надлежниот ОВ. Постапката на одобрување е иста како за нов ПВП.

---

¹ Доколку модулот е целосно оперативен.

5.2 Официјални контроли

Согласно член 8 од Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации, ОВ од СИН, се надлежни за спроведува официјална контрола на сите одгледувалишта на живина опфатени со НПКСЖ со цел да се провери дали се почитуваат одредбите од НПКСЖ.

Официјална контрола опфаќа утврдување на правилната примена на НПКСЖ, особено запазувањето на спроведување на биосигурносни мерки и на хигиенските мерки, земањето примероци за внатрешна проверка, зачестеност, извештаи од испитувањата од лабораториите, времето поминато меѓу земањето примероци од секое јато поединечно, датум на почетокот на анализите и известување за исходот на резултатот, регистрирање во ИСАХВ (<https://vis.fva.gov.mk>) во делот за мониторинг и контрола на НПКСЖ².

Официјална контрола на сите одгледувалишта за живина опфатени со НПКСЖ се спроведува најмалку еднаш годишно. Во секој случај зачестеноста на контролите се утврдува од случај до случај во зависност од проценката на ризик, т.е. може да се изврши и повеќе од еднаш годишно. За проценката на ризик, ОВ ги зема во предвид епидемиолошките параметри, мерките на биосигурност кои се применуваат, бројот на животни и други критериуми кои се сметаат за значајни од страна на Агенција.

Надлежниот ОВ изготвува запис за спроведената контрола каде што ги наведува целите, резултатите од контролата и доколку е потребно и активностите со даден рок кои треба да ги усвои операторот со храна и евентуални санкции. Еден примерок од записот се доставува до операторот со храна.

За да се овозможи следливост на проверките за верификација на спроведувањето на НПКСЖ за контрола на *Salmonella*, надлежниот ОВ го внесува извештајот во ИСАХВ во делот за мониторинг и контрола на НПКСЖ².

5.3. Планирање на земањето примероци – зачестеност, период и место на земање примероци

5.3.1. Минимални барања во земањето примероци за внатрешна проверка од страна на оператор со храна

Примероците за внатрешна проверка се земаат под одговорност на одгледувалиштето и се испитуваат во лаборатории наведени во ПВП и коишто се наоѓаат на листа на акредитирани лаборатории на веб страната на ИАРМ.

ПЛАНИРАЊЕ НА ЗЕМАЊЕ НА ПРИМЕРОЦИ ЗА ВНАТРЕШНА ПРОВЕРКА		
Тип	јата од кои треба да се земат примероци	Застапеност по фаза на производство
Матични јата <i>Gallus gallus</i>	СИТЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Еднодневни пилиња при пристигнување во одгледувалиштето, - На возраст од 4 недели, - Две недели пред нивното преместување во несилиште или пред почетокот на несењето, - Во јата на возрасни матични јата несилки на секои 2 недели во тек на период на несење.

² Доколку модулот е целосно оперативен.

<i>Јата-несилки Gallus gallus</i>	СИТЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Еднодневни пилиња, - Јарки 2 недели пред да влезат во период на несење (или преместување), - На секои 15 недели, почнувајќи од возраст на кокошките од 24 +/- 2 недели.
<i>Јата за производство на месо/ Бројлери Gallus gallus</i>	СИТЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Во рок од 3 недели пред датумот на колење, или - Ако постои соодветно овластување од ОВ, во рок од 6 недели од датумот предвиден за колење во следниве случаи: <ul style="list-style-type: none"> а) животни со животен век над 81 ден; б) животни опфатени со органско одгледување кое е во согласност со националните одредби од областа за органско одгледување
<i>Инкубаторска станица</i>	СИТЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Примерок од секое јато или, ако тоа не е возможно, од секое одгледувалиште, од кое има насадени јајца во инкубаторот во моментот на земање примерок. Доколку инкубаторот има капацитет од над 50.000 јајца од исто потекло, за тоа јато/одгледувалиште се земаат два примероци.

5.3.2. Планирање на земање на официјално примероци

Официјалните примероци се земаат од страна на надлежниот ОВ кој ги доставува до НОЛ за контрола на *Salmonella* во јатата на (*Gallus Gallus*) во Република Македонија.

Во одгледувалиштата кои се предмет на НПКСЖ, официјалното земање примероци се спроведува во сите матични јата на живина за репродукција и во сите јата на несилки.

Во одгледувалиштата на јата на живина за производство на месо- бројлери официјалното земање примероци се спроведува во најмалку 10% од одгледувалишта кои одгледуваат над 5000 единки согласно Прилог 2 Дел Е од Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации, односно во сите јата на живина за производство на месо. Изборот на одгледувалишта и јата на живина за производство на месо - бројлери, го врши надлежниот ОВ врз основа на проценка на ризик.

Земањете на официјални примероци во одобрени инкубаторски станици се спроведува најмалку два пати годишно. Примероците се земаат од страна на надлежниот ОВ. Потребно е земањето на примероците да се планира за периодите на најголема активност на инкубаторската станица.

ПЛАНИРАЊЕ ЗА ОФИЦИЈАЛНО ЗЕМАЊЕ НА ПРИМЕРОЦИ		
<i>Тип</i>	ПРИЧИНА ЗА ЗЕМАЊЕ НА ПРИМЕРОЦИ	
	Вообичаено	Други
<i>Матични јата Gallus gallus</i>	За сите јата во период на несење најмалку два пати за време на нивниот циклус на производство: <ul style="list-style-type: none"> - На почетокот на периодот на производство; - Кон крајот на циклусот на 	<ul style="list-style-type: none"> - Контрола во случаите кои надлежниот орган ги смета за соодветни; - Контрола на спроведеното чистење и дезинфекција на просториите по откривање на релевантни позитивни резултати на салмонела;

	производство.	<ul style="list-style-type: none"> - Ретроградна контрола во одгледувалиштата во случај на позитивен резултат за релевантна салмонела во инкубаторска станица, било во случај на внатрешна проверка било по официјална контрола; - Контрола за потврда, во исклучителни случаи поради сомнеж за погрешни резултати (*); - Контрола за присуство на антимикробни супстанции и инхибитори на раст на бактерии.
<i>Јата-несилки Gallus gallus</i>	Во сите јата во календарска година по одгледувалиште со структурен капацитет еднаков или поголем од 350 единици согласно планот, регистрирани во ЦЕБПИРЖ,	<ul style="list-style-type: none"> - Контрола во јата од 24 +/- 2 недели возраст, кои се сместени во хали каде што претходно била изолирана S.Enteritidis или S.Typhimurium; - Контрола на секој случај каде постои сомнеж за инфекција со салмонела врз основа на епидемиолошко истражување на појава на жариштата на алиментарни заболувања согласно член 8 од Правилник за начинот на вршење на официјални контроли и постапките за мониторинг на зоонози и предизвикувачи на зоонози и листа на зоонози и предизвикувачи на зоонози или во случаите каде што надлежниот орган смета дека е неопходно, при што ќе го употреби протоколот на земање примероци дефиниран во Прилогот II, дел Г, став 4, 2 од Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации; - Контрола во сите други јата присутни во одгледувалиштето во случај да е пронајдена релевантна салмонела во едно јато; - Контрола во случаите за кои надлежниот орган смета дека е неопходно; - Контрола на средината по спроведено чистење и дезинфекција на просториите по добивање позитивен резултат за релевантни типови насалмонела; - Контрола за потврда, во

		<p>исклучителни случаи поради сомнеж за погрешни резултати (*);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Контрола за присуство на антибиотици и инхибитори на раст на бактерии.
<p>Јата за производство на месо/ Бројлери <i>Gallus gallus</i></p>	<p>Едно јато годишно во 10 % од одгледувалишта со структурен капацитет еднаков или поголем од 5000 единки, регистрирани во ЦЕБПИРЖ, во рок од 3 недели од датумот на колење (или во рок од 6 недели во случаите одобрени во ПВП на одгледувалиште.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Контрола на барањето за дерогација (**) од страна на одговорното лице за одгледувалиштето; - Контрола на случаите за кои надлежниот орган смета дека е корисно; - Контрола на спроведено чистење и дезинфицирање на просториите по добивање позитивен резултат за <i>S. Enteritidis</i> или <i>S.Typhimurium</i>; - Контрола за присуство на антибиотици и инхибитори на раст на бактерии;
<p>Инкубаторска станица</p>	<p>Најмалку два пати годишно од страна на ОВ во сите одобрени инкубаторски станици. Земањето примероци да се планира за периодите на најголема активност на инкубаторската станица.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Контрола на случаите за кои надлежниот орган смета дека е корисно; - Контрола на спроведено чистење и дезинфицирање на просториите по добивање позитивен резултат за <i>S. Enteritidis</i> или <i>S.Typhimurium</i>; - Контрола за присуство на антибиотици и инхибитори на раст на бактерии; - Ретроградна контрола во инкубаторска станица во случај на позитивен резултат за релевантна салмонела во одгледувалиштата на матични јата (<i>Gallis Gallus</i>), било во случај на внатрешна проверка било по официјална контрола;

*земање примероци за потврда во исклучителни случаи може да се спроведе откако претходно е издадено овластување од страна на Официјалниот Ветеринар, (види поглавје 6.2).

** по пат на дерогација земањето примероци за внатрешна проверка кај јата за производство на месо – бројлери може да се спроведе само во едно јато по турнус откако претходно е дадено овластување од надлежниот орган при што е утврдено дека:

- се применува принцип се внатре/се надвор на одгледувалиштето,
- сите јата се одгледувани слично и сите јата користат иста храна и вода, и
- најмалку во последните шест турнуси спроведено е земање на примероци согласно НПКСЖ во сите јата по турнус без позитивни резултати на релевантни серотипови и најмалку во еден турнус земањето примероци е спроведено од ОВ.

Пред да се спроведе официјалното земање на примероци, ОВ спроведува контрола на документацијата за да се обезбеди дека резултатите на тестовите од испитуваното не се условени од употребата на ВМП или други инхибитори на раст на бактерии, односно за да ја утврди моменталната

состојба на одгледувалиштето и исполнетоста на важечките прописи од областа на ветеринарното здравство и јавното здравство. Преглед на потребната документација е даден во Прилог 2 кој е составен дел на овој план.

Исто така при земањето примероци за потврда во исклучителни случаи задолжително потребно е да се спроведе земање примероци за испитување на ВМП и инхибитори на раст на бактерии.

Официјално земање примероци може да замени земање примероци за внатрешна проверка предвидени во ПВП на операторот со храна .

Земање примероци од храна за животни од одгледувалиште се спроведува, секој пат кога Агенцијата смета дека има потреба од тоа.

6. Методи и техники на земање примероци

Навлаките за чевлите (чизма – брисеви) кои се користат при земањето примероци треба да бидат изработени од материјал којшто има доволен апсорбирачки капацитет, навлажнети пред употреба со физиолошки раствор или со пептонска или стерилна вода, во секој случај не треба да содржат антибиотици или дезинфекциски средства.

Бројот на употребени навлаки на чевлите мора да биде таков да гарантира застапеност на целата површина на халата во која е сместено јатото од кое се земаат примероци, што може да се помине со чекорење. Во меѓувреме, ОВ може да одлучи да го зголеми минималниот број на примероци за да се обезбеди соодветна застапеност.

6.1. Рутинско земање примероци

6.1.1 Матични јата Gallus gallus одгледувани за репродукција

- Од одгледувалиште

Примерокот, без разлика дали е земен при официјална контрола или при внатрешна проверка од страна на одгледувачот, за секое јато е составен најмалку од:

а) Во објекти за слободно одгледување или слободно пуштена живина:

- 1 gr. свеж измет од повеќе точки од халата каде што е сместено јато од кое се земаат примероци. Така земениот материјал да се измеша и да се образуваат два збирни примероци фецес секој со тежина од 150 gr. (2 x 150 gr).

<i>Број на единки во матично јато Gallus Gallus</i>	<i>Број на земени примероци фецес од 1 gr</i>
250-349	200
350-449	220
450-799	250
800-999	260
1000 и повеќе	300

или,

- навлаки за чевли и/или примероци од прашина:
  - пет пара навлаки за чевли, од кои секој пар да претставува околу 25 % од површината што е зафатена од испитуваното јато. Навлаките за чевли можат да се испратат до лабораторија групирани во два збирни примероци или ,
  - еден пар навлаки за чевли којшто ја претставува целата површина на халата и еден примерок од прашина земен од повеќе точки на халата каде што е видлива прашина. За земање прашина се користат еден или повеќе платнени тампони, со вкупна површина од најмалку 900 cm².

б) Кај јатата одгледувани во кафез:

- две единици од свеж измет од кои секој изнесува 150 gr., земени откако се активирал системот за отстранување на изметот од живина за неколку минути; во случај да нема систем за отстранување на изметот од живина, треба да се земат најмалку два примерока на свеж измет, од кои секој ќе изнесува 150 gr. од јамите за измет кои се наоѓаат под кафезите (2 x 150 gr.).

• Од инкубаторска станица

Примерокот, без разлика дали е земен при официјална контрола или при внатрешна проверка од страна на одгледувачот, за секое јато од кое има насадени јајца во инкубаторот се зема на денот на испилување и треба да е составен најмалку од:

а) материјал за внатрешно обложување кој е видливо извалкан со измет од кутиите за транспорт на пилињата, земени по случаен избор од пет различни кутии или од пет различни точки на инкубаторот, во вкупна површина од најмалку 1 m.²;

или,

б) еден или повеќе влажни платнени тампони со вкупна површина од најмалку 900 cm², земени, веднаш по преносот на пилињата, од целата површина на дното на најмалку пет кошници од инкубаторот или од леглото собрано од пет точки, вклучувајќи го и подот, од секоја од собите за несење (најмногу пет) во коишто се наоѓаат испилени лушпи од јајца. Се зема најмалку еден примерок за секое јато од кое потекнуваат јајцата

или,

в) 10 gr. од искршени лушпи на јајце собрани од 25 различни кошници (т.е. еден почетен примерок од 250 gr.) во најмногу пет соби за несење во кои има испилени јајца од јатото. Лушпите се кршат на делчиња и се мешаат за да се формира под-примерок од 25 gr. за тестот.

Доколку инкубаторот има капацитет од над 50.000 јајца од исто потекло, за тоа јато/одгледувалиште се земаат два примероци.

6.1.2.Јата кокошки несилки Gallus gallus

Примерокот земен при внатрешна проверка за секое јато се состои најмалку од:

а) Кај јатата одгледувани во кафез:

- два примерока од 150 gr. секој со свеж измет, земени откако бил активиран системот за отстранување на изметот од живината за неколку минути;

или,

- во случај да нема систем за отстранување на изметот од живина, мора да се земат најмалку два примерока од свеж измет, секој по 150 gr., земени од 60 различни места од јамите за измет кои се наоѓаат под кафезите.

б) Во објекти за слободно одгледување или слободно пуштена живина:

- најмалку два пара навлаки за чевли по јато.

За секое јато од кое се зема примерок од страна на ОВ важи истиот протокол кој се користи при земање на примероци за внатрешна проверка, но со дополнителен примерок од измет или доколку се земаат навлаки-чизма брисеви се зема и дополнителен примерок од чизма- брисеви. ОВ може да го заменат дополнителниот примерок од измет или пар навлаки за чевли (чизма брисеви) со примерок од прашина (100 gr.прашина или платнен тампон еднаков на 900 cm²).

6.1.3 Јата на живина за производство на месо - бројлери *Gallus gallus*

Примерокот, без разлика дали е земен при официјална контрола или при внатрешна проверка, за секое јато се состои од најмалку два пара навлаки за чевли (секој пар покрива околу 50 % од површината што може да се помине со чекорење). ОВ може да го замени парот навлаки за чевли со примерок од прашина (100 gr. прашина или платнен тампон еднаков на 900 cm²).

Во случај на одгледувалишта за слободно одгледување, примероците треба да се земат само во делот во рамките на халата.

Што се однесува до јата со помалку од 100 единки, кога поради ограничен простор нема пристап до халата поради ограничен простор и кога не можат да се користат навлаките, примероците од измет се земаат рачно и тоа:

- со истиот тип тампони за земање примероци од прашина контаминирани со свеж измет;
- со употреба на други техники соодветни за таа цел.

6.2. Официјална потврда во исклучителни случаи

Со цел да се исклучат лажно позитиви првични резултати во јата кои се предмет на НКПСЖ согласно Прилогот II, дел Г, став 4, 2 од Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации, за серотипови на салмонела за кои е поставена цел за нивно намалување се земаат дополнителни примероци за потврда во исклучителни случаи:

- За матични јата *Gallus gallus* за репродукција се користат истите начини на земање примероци како и при официјалното рутинско земање на примероци,
- За јата *Gallus gallus* несилки се земаат пет примероци од измет (или пет пара навлаки за чевли) и два примероци на прашина,
- За сите јата *Gallus gallus* се спроведува задолжително и земање примероци за присуство на антимикробни супстанции и инхибитори на раст на бактерии, со цел да се провери дали се употребени ВМП кои би можеле да го изменат резултатот од анализите.

Земањето примерок за потврда во исклучителни случаи се врши по претходно одобрувањ од надлежниот ОВ за одгледувалиштето на барање на операторот со храна. ОВ прави запис во кој ги наведува причините поради кои се одобрува земање примероци, резултатите од контролата на спроведувањето на НКПСЖ, вклучително и податоците од ИСАХВ за зачестеноста на земањето примероци за внатрешна проверка и бројот на единки на одгледувалиштето.

Примероците фецес и прашина и примероци за потврда на отсуство на антимикробни субстанции и инхибитори на раст на бактерии за потврда во исклучителни случаи се испраќаат до НОЛ за контрола на салмонелоза кај кокошките (*Gallus Gallus*) во Република Македонија, заедно со барањето од ОВ со назнака: „Официјална потврда во исклучителни случаи“.

Примерок од прашина – се состои од еден или повеќе тампони, од соодветно навлажнето платно со вкупна површина од најмалку 900 cm², добро покриено со прав.

Алтернативно, примерокот од прашина може да се состои, за јата несилки, од 100 gr. прав земен од повеќе точки така што да гарантира репрезентативен примерок.

Примерок за проверка на присуство на антимикробни супстанции и инхибитори на раст на бактерии: се состои од најмалку 5 животни по јато.

Во образец на пропратното писмо за примероците треба да се наведе дека станува збор за земање примероци за кое одлучил надлежниот орган врз основа на сомнеж или за „Официјална потврда во исклучителни случаи“, како и за типот на примерок (*Животни*).

---

7. Управување со примероци (официјални и од внатрешна проверка)

7.1. Пропратни писма за примероци

За секое јато од одгледувалиште (матично јато, инкубаторска станица, јато несилки и јата на живина за производство на месо- бројлерско производство) од кое се земени примероци, детално се пополнува Образец Пропратно писмо за земање на примероци дадено во Прилог 3 кој е составен дел на овој план.

Пропратно писмо треба да се испечати со однапред внесени општи податоци преземени од ИСАХВ (доколку модулот е целосно оперативен). Во база на податоци од регистар на одгледувалиштето на потекло треба да се избере јато од одгледувалиште кое што е регистрирано (матично јато, инкубаторска станица, јато несилки или јато за производство на месо- бројлерско производство), за која се спроведува земањето примероци.

Во пропратното писмо се наведува причината за земањето примероци, типот на примерок, телефонскиот број за контакт и трговското име на аплицираните вакцини доколку биле употребени. Во отсуство на последнава информација, во случај на позитивен резултат на *S. Enteritidis* и/или *Typhimurium*, треба да се изврши дискриминаторен тест за исклучување на вакцината.

7.2. Транспорт

Примероците се испраќаат до лабораториите за анализа во рок од 24 часа од земањето на примерокот. Транспортот може да се одвива на собна температура, но заштитени од прекумерна топлина (**до 25 °C!**) и од директна изложеност на сонце. Лабораторијата проверува дали примерокот е соодветен и дали пропратното писмо е целосно и правилно пополнето. Во случај на недостатоци по однос на сообразноста на податоците од пропратното писмо, пред да се пристапи кон анализа, телефонски треба да се контактира одгледувалиштето, на бројот наведен во пропратното писмо.

Во лабораторијата, примероците треба да се чуваат во фрижидер се до спроведување на анализата која не треба да е подолго од 48 часа од земањето на примерокот и во секој случај треба да се спроведе во рок од 4 дена од земањето на примерокот.

7.3. Подготвување на примероците

Примероци земени од едnodневни пилиња или инкубаторска станица

- Примероци земени од внатрешно обложување на кутиите за транспорт на пилињата: примерокот се потопува во 1l. ППВ која е загреана на собна температура,
- Примероци земени од скршени лушпи од јајца: се зема суб-примерок од 25 gr. од основниот примерок од 250 gr. и се додаваат 225 ml ППВ која е загреана на собна температура,
- Примероци земени од платнен тампон: на секој примерок му се додава 225 ml ППВ која е загреана на собна температура.

Во случај во инкубаторската станица да е земен поголем број на примероци за секој доставувач /јато, лабораторијата може да ги групира примероците во една единствена група за анализата од секој доставувач/јато. Во секој случај примероците од секој доставувач/јато се анализираат одделно.

Примероци земени во одгледувалиште

Примероците кои се однесуваат на различно јато но потекнуваат од исто одгледувалиште (матични јата, инкубатор, јато кокошки несилки и јата кокошки за производство на месо- бројлерско производство) треба да се чуваат одделно и да се анализираат одделно.

- Матични јата:

-
- Петте пара навлаки за чевли треба да се групираат во два под-примероци за анализа, на секој под-примерок му се додаваат 225 ml ППВ на собна температура.
  - Во случај на земање примероци со еден пар навлаки за чевли и еден примерок од прашина со платнен тампон, овие треба да се чуваат одделно за анализите и за секој примерок треба да се додадат 225 ml ППВ на собна температура.

Во случај да биде земен поголем број примероци од повеќе јата од одгледувалиште, навлаките за чевли и платнените тампони лабораторијата може да пристапи со групирање на примероците за анализа на основа на јато, но треба да се анализираат одделно по јато.

Во случај да е земен фецес од секое јато соодветно се хомогенизира и се зема под-примерок од 25 gr. На овој под-примерок треба да му се додадат 225 ml ППВ на собна температура.

- Јата кокошки несилки

- Навлаките за чевли можат да се соединат во една единствен примерок за анализа; доколку тоа не е возможно, лабораторијата ги групира примероците во повеќе групи (под-примероци). На секоја група/под-примерок му се додаваат 225 ml на ППВ на собна температура.
- Примероците од фецес се соединуваат за анализа и од соодветно хомогенизираната група се зема еден под-примерок од 25 gr. На овој под-примерок треба да му се додадат 225 ml ППВ на собна температура.
- Во случај на примерок од прашина земен со платнен тампон, на секој примерок му се додаваат 225 ml на ППВ на собна температура.
- Во случај на примерок кој одговара на 100 gr. прашина се зема суб-примерок од 25 gr. и му се додаваат 225 ml на ППВ на собна температура.

Во случај на официјални примероци од прашина и фецес тие се анализираат одделно!

Во случајот на примероци од внатрешна проверка можно е да се измешаат како еден групен примерок!

- Јата кокошки за производство на месо – бројлери

- Навлаките за чевли треба да се соберат во една единствена група за анализа; во случај тоа да не биде возможно, лабораторијата пристапува кон групирање на примероците во повеќе групи (под-примероци). На секоја група/под-примерок му се додаваат 225 ml на ППВ на собна температура.
- Во случај на примерок од прашина земен со платнен тампон, на секој примерок му се додаваат 225 ml на ППВ на собна температура.
- Во случај на примерок кој одговара на 100 gr. прашина, да се земе суб-примерок од 25 грама и да му се додадат 225 ml на ППВ на собна температура.
Прашната и фекалниот примерок се чуваат одделно за анализата.

7.4 Резултати од анализа

Со оглед дека резултатите од анализа се поврзани со еветуална примената на рестриктивни мерки, извештаите од анализите на примероците за кои станува збор во НПКСЖ се приоритетни. Лабораториите обезбедуваат аналитички одговор во најкус можен рок со назнака за отсуство или присуство на *Salmonella* spp. и во последниов случај, на серотипот. Доколку е потребно во отсуство на податоци за вакцинација на јатото се прави и тест на диференцијација.

Резултатите со негативниот исход, т.е. отсуството на *Salmonella* spp. во испитуваниот примерок треба да се испратат во рок од седум работни дена од датумот на почеток на анализите.

Резултатите со позитивен исход треба да се достават без одлагање на нарачателот на анализата и до Агенција, со назнака за изолираниот серотип (или кога е предвидено со назнака за идентификација или исклучување на релевантните серотипови).

По исклучок од претходниот став позитивните резултати на на *Salmonella* spp. најдени кај јата несилки во фаза нанесење јајца се доставуваат веднаш пред да се направи изолација на серотипови за да се овозможи непосредна примена на мерки врз произведените јајца (детали во поглавје 9). Примена на рестриктивни мерки на овие одгледувалишта и запазувањето на роковите се утврдени во Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации.

Модулот на ИСАХВ за мониторинг на националниот план за салмонелоза на секои три месеци прави анализа на спроведувањето на лабораториските анализи независно од исходот на резултатот (доколку е целосно оперативен).

Во случај на типизирање на релевантни серотипови, ако на пропратното писмо за примероците е наведена информацијата за спроведена вакцинација на позитивното јато, лабораторијата која го спровела изолирањето или серотипизацијата треба да го спроведе тест на диференцијација зради издвојување вакционалниот од дивниот серотип. Резултатот од овој тест се внесува во извештајот за анализа.

Резултатите од спроведениот тестот за диференцијација треба да се достават без одлагање на Агенција во рок од пет работни дена од почетокот на анализата.

8.Проток на информации со исходите од земањето примероци

Лабораторијата има обврска да му ги соопшти резултатите од анализите на барателот на анализата и за официјално земните примероци и за примероците од внатрешна проверка без одлагање во временските рамки одредени во точка 7.4.

НОЛ веднаш го доставува резултатот од анализите на ОБ кои го спровеле земањето примероци како и до Агенцијата .

Лабораторијата и лицето одговорно за одгледувалиштето, се обврзани да ја пренесат информацијата до надлежниот орган, протокот на информации го внесуваат во ПВП за одгледувалиште во временските рамки што се наведени во точка 7.4.

Во секој случај при утврдување на серотипови од значење за јавното здравство, како и *Salmonella* spp. во јатата на несилки во фаза нанесење и на позитивни резултати при контрола на присуство на антимицробни супстанции или инхибитори на раст на бактерии претставуваат итна ситуација и треба веднаш да се пренесат до надлежниот орган.

Уписот во ИСАХВ на позитивните резултати добиени при внатрешна проверка не го заменува известувањето до ОБ.

При испраќање на примероци за внатрешна проверка во случаите на изолирање на тип на вакцина (врз основа на резултатите од тестот за диференцијација) за *Salmonella* во јатата третирани со живи атенуирани вакцини, задолжително треба да се известат надлежниот ОБ и Агенцијата.

За изолирањето на серотипови кои не се од значење за јавното здравство, преносот на информацијата во секој случај е задолжителен и се врши како и при известување за изолирање на серотипови кои се од значење за јавното здравство преку допис од страна на лабораторијата и упис во ИСАХВ согласно утврдените начин и рок.

Позитивните јата се бројат само еднаш по циклус/ турнус, независно од бројот на реализирано земање примероци.

---

9. Мерки во случај на позитивни резултати

9.1. Мерки во случај утврдување на серотипови кои не се од значење за јавното здравство по спроведено официјално земање примероци во јата

Надлежниот ОВ, во соработка со лицето одговорно за одгледувалиштето, треба да спроведе епидемиолошко испитување со цел да се провери ефикасноста на мерките насочени кон спречување на внесувањето и ширењето на салмонела во одгледувалиштето.

Во случај кога во самото одгледувалиште и по примена на дополнителните мерки, во понатамошните земања примероци се изолираат серотипови на салмонели кои не се од значење за јавното здравство, надлежниот орган може да го надополни епидемиолошкото испитување и да побара измена/дополнување на мерките за биосигурност. Меѓу другото, може да ја засили застапеноста на официјални контроли со цел да се провери ефикасноста на усвоените санитарни мерки. Предлог мерки за биосигурност се дадени во Прилог 5 кој е дел од овој план.

9.2. Мерки во случај утврдување на серотипови кои не се од значење за јавното здравство по земање примероци при внатрешна проверка на јата

Резултатите треба да се соопштат согласно точка 8 и точка 9. Надлежниот ОВ, доколку смета за потребно, како во случај кога при внатрешна проверка во неколку наврати се изолираат серотипови кои не се од значење за јавното здравство, или во случаи кога се утврдени недостатоци во одржувањето на хигиената на одгледувалиштето и управувањето со земањето примероци при внатрешна проверка, има право на засилени контроли и/или епидемиолошки испитување и примена на мерки кои ги смета дека се најсоодветни.

9.3. Мерки во случај на наод на *Salmonella Enteritidis* и/или *Salmonella Typhimurium*

Во случај на позитивно јато на *S. Enteritidis* или *S. Typhimurium* НОЛ веднаш без одлагање треба да ги известат Агенцијата, надлежниот ОВ и операторот. По добивањето на позитивен резултат, без разлика дали примероците се земени од операторот или од ОВ, ОВ треба веднаш да го стави позитивното јато под официјален надзор, да изврши попис на позитивното јато и писмено да нареди мерки согласно прописите од областа на ветеринарното здравство и тоа најмалку:

- забрана на внос на други птици во јатото;
- забрана на изнесување на живината од објектот, освен за колење во кланица (со одобрение од официјален ветеринар);
- забрана за ставање на јајцата во промет како конзумни;
- зголемување на биосигурносните мерки (дезинфекција, ограничување на лицата со пристап во објектот).

Во одгледувалиштето без одлагање се применуваат соодветни мерки со цел да се избегне или да се ограничи раширувањето на инфекцијата или контаминацијата (засилени мерките за биосигурност Прилог 5); во случај на земање примероци во исклучителни случаи (точка 6.2) мерките се тргаат само во случај на погрешни првични резултати.

ОВ треба да изврши епидемиолошко испитување во согласност со Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли и процедурите за мониторинг на зоонози и зооноски причинители, листа на зоонози и зооноски причинители („Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/2011).

Доколку јатото е во фаза на носење, не е дозволено ставање во промет на јајца за директна исхрана на луѓето од тоа јато, освен доколку не се термички третирани на начин со кој би се уништила салмонелата. Покрај тоа треба:

- (а) јајцата да се означат како класа Б како што е дефинирано во Законот за квалитет на земјоделски производи („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 140/10, 53/11, 55/12,

---

106/13, 116/15, 149/15, 193/15 и 39/16) која ги пропишува деталните правила за маркетинг стандардите за јајца (односно тие може да бидат наменети само за индустриска употреба);
(б) јајцата да се означени со ознаките наведени во Закон за квалитет на земјоделски производи кои јасно ги раздвојуваат од јајцата од класа А пред да бидат ставени во промет;
(в) да се забрани пристапот до центарот за пакување освен ако Агенцијата врз основа на преземените мерки за спречување на можна вкрстена-контаминација на јајца од други јата го дозволи спротивно.

ОВ врши постојана контрола на наредените мерки, со ненајавени контроли најмалку еднаш месечно. Во текот на контролите се проверува бројната состојба во заболените јата.

Одгледувачот на живината може да одлучи дали живината од инфицираното јато ќе ја заколе, нештетно да ја уништи или ќе ја држи до крајот на производствениот циклус со напомена дека произведените јајца треба да бидат третирани согласно потточка а) од оваа точка, односно како класа Б.

Доколку живината од заболеното јато се испраќа на колење, ОВ издава Решение за колење на живината во одобрена клиника во кое се наведени и мерки за спречување на ширење на инфекцијата. При испраќањето на живината на колење треба да се води сметка за бројната состојба со живината од денот на поставувањето на дијагнозата до денот на испраќање на колење. Доколку бројната состојба на живината од инфицираното јато не се совпаѓа (бројот на живина е намален и истото не може да се докаже со нормалната стапка на морталитет на живината), ОВ спроведува соодветна прекршочна постапка.

ОВ наредува и се грижи колењето на позитивните животни да биде на крајот од денот на колење, за да се овозможи правилно раздвојување на здрави од заболени групи и се применуваат мерки за процедури на чистење на просториите и опремата.

Во објектот за колење треба да се применат неопходни мерки и активности за да се намали ризикот на ширење на зоонозите;

- приемот на живината во клиника се врши врз основа на решение од ОВ со соодветно известување за позитивен резултат на салмонелоза по претходно добиена согласност од страна на ОВ надлежен за објектот каде се испраќа живината на колење;
- колење и понатамошен третман на оваа живина се спроведува одделно од живина од други здрави јата;
- по колењето се спроведува задолжителна санитација на објектот;
- месото добиено од оваа живина се прогласува за условно употребливо со задолжително упатување во одобрен објект за преработка со термички третман согласно прописите за безбедност на храна;
- ОВ надложен за клиниката задолжително треба за постапувањата да ја извести Агенција (раководителите на СЗЗБЖ и СИН и националниот координатор) и надлежниот ОВ кој ја праќа живината на колење за извршеното колење и преземените мерки.

ОВ, во соработка со надлежното ветеринарно друштво, спроведуваат детално епидемиолошко испитување, чишто резултати треба да се внесат во ИСАХВ за известување на болести кај животните (доколку модулот е целосно оперативен).

Врз основа на резултатите од епидемиолошкото испитување, ОВ може да одлучи да го засили бројот на официјални контроли во одгледувалиштето и да побара измени/дополнувања на биосигурносните мерки кои се применуваат на одгледувалиштето.

За позитивните случаи на *S. Enteritidis* и/или *S. Typhimurium* во матични јата за репродукција *Gallus gallus* согласно Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации потребно е:

- Веднаш да се идентификуваат инкубаторите каде што се испратени произведените јајца и одгледувалиштата каде што се испратени едnodневните пилињата кои се испилиле од јајцата и да ги информираат ОВ кои се одговорни за овие одгледувалишта за примена на соодветни

хигиенки мерки за спречување или ограничување на ширењето на инфекцијата или контаминацијата.

- Јајцата произведени од јата коишто се позитивни на *S. Enteritidis* или *S. Typhimurium* не можат да се испратат на инкубирање.

Кога јајцата од јата кои се позитивни на *S. Enteritidis* и/или *Typhimurium* се уништаваат се спроведуваат и дополнителни чистења и дезинфекции на инсталациите и опремата.

По отстранувањето на инфицираните јата потребно е да се спроведат засилени мерки на чистење и дезинфекција, под официјална контрола, во сите објекти и простории каде што се одгледувале инфицирани јата, и тоа треба да се евидентира и верифицира од страна на одгледувачот, дека се задоволени барањата за чистење и дезинфекција, преку земање на соодветни примероци и нивна анализа за присуство на салмонела. Не е дозволено повторно населување, додека трае чистењето и дезинфекцијата и додека не се докаже дека земените репрезентативни примероци од објектот после чистењето и дезинфекцијата се негативни на *S. Enteritidis* и *S. Typhimurium*.

Доколку позитивните случаи се најдени кај јајца за инкубирање во инкубатор, при внатрешна проверка или во рамките на официјалното земање на примероци кај матични јата за репродукција од кои потекнуваат јајцата без одложување треба да се спроведе официјално земање примероци согласно начинот предвиден за официјално рутинско земање примероци.

Во инкубаторот јајцата од позитивните јата се уништуваат согласно Закон за нус-производи од животинско потекло („Службен Весник на Република Македонија“ бр 113/07, 144/14, 149/15 и 53/16) и потоа се спроведуваат дополнителни чистења и дезинфекции на структурите и опремата.

За оплодени јајца кои доаѓаат од увоз – ОВ кој ги спровел контролите треба веднаш да испрати известување за исходот од микробиолошката проверка до Агенција, со тоа што ги доставува сите податоци во врска со јајцата и ги навел применетите мерки за рестрикција.

9.3.1. Мерки за јајца наменети за директна исхрана на луѓето

Како класа Б согласно Закон за квалитет на земјоделски производи се одземаат сите јајца кои:

1. Јајцата кои потекнуваат од јата несилки со непознат здравствен статус и за кои постои сомнеж од зараза или кои се со потекло од јата со позитивни резултати на серотипови на *Salmonella* кои се од значење за јавното здравство;
2. јајца за кои не е позната санитарната квалификација;
3. јата за кои постои сомнеж од инфекција, дури и во временскиот интервал меѓу сомнежот и евентуалната потврда за позитивен резултат;
4. јата препознаени како извор на зараза при утврдено алиментарно заболување кај луѓето.

Овие јајца не можат да се внесат во центри за пакување, освен ако ОВ смета дека применетите мерки за превенција од можна вкрстена контаминација со јајца од други јата се задоволителни и се согласно Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации.

Јајцата од сомнителните јата каде што била идентификувана *Salmonella* spp. во исчекување на серотипизација не можат да се преместуваат од одгледувалиштето во исчекување на потврда за позитивни резултати, освен ако не се означени како јајца од Б категорија.

Во случај на негативен резултат, јајцата можат да се ставаат во промет како категорија А само ако се запазени условите предвидени со Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации.

Со цел да се исклучат лажно позитивни првични резултати се земаат примероци наведено во точка 6.2. согласно Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации.

9.4. Мерки во случај на наод на *S. Infantis*, *S. Hadar*, *S. Virchow* во одгледувалиште на матични јата *Gallus gallus*

Во случаите предвидени со ова точка и за позитивните резултати најдени при внатрешна проверка и за позитивните резултати при официјални контроли, потребно е да се спроведе:

- Епидемиолошко испитување наведено во точка 12 од овој план. Врз основа на резултатите од епидемиолошкото испитување, ОВ може да одлучи да го зголеми бројот на официјални контроли во одгледувалиште и да побара измени и/или дополнување на мерките за биосигурност.
- Чистење и дезинфекција на халата во која била сместено позитивното јато, на крајот на циклусот/ турнусот пред таа да биде одново населена точка 10.

10. Чистење и дезинфекција на средината

Халите во кои биле сместени јатата на живина позитивна на салмонела серотипови за кои е поставена цел треба да подлежат на детално чистење и дезинфекција, спроведени во рамките на официјална контрола.

Деконтаминацијата на средината треба да се потврди со микробиолошка контрола на средината, со најмалку 5 мостри на сунѓер и треба да се спроведе најмалку 10 дена пред внесувањето на нови јата, што може да се одобри само откако ќе се добие негативен исход за *Salmonella spp.*

11. Вакцинирање

Вакцинацијата во однос на серотипот изолиран во претходниот циклус/турнус е задолжителен само за матични јата за репродукција и за јата несилки кои ќе се користат за одново населување на халата во која во претходниот циклус/турнус било сместено јато позитивно на *S. Enteritidis* и/или *S. Typhimurium*.

За контрола на салмонела не е дозволена употребата на живи вакцини кои не се разликуваат од теренски вирус освен ако безбедноста за употреба е докажана и се живи вакцини одобрени за таа цел во согласност со Закон за ветеринарно медицински препарати („Службен весник на Република Македонија“ бр.42/10, 136/11, 149/15 и 53/16).

За вакцинација може да се употребуваат само регистрирани вакцини. Важечкото законодавство за ветеринарно медицински препарати, вклучувајќи ги и вакцините, предвидува надзор и контрола врз дистрибуцијата, задржувањето и апликацијата на лековите/вакцините од страна на ОВ.

Шемата за вакцинирање, особено за сламонелата, ја избира ветеринарното друштво со кое е склучен договор за одгледувалиштето при што ги зема предвид насоките за дозирање и начините на апликација дадени во упатството на вакцината.

12. Епидемиолошко испитување

Епидемиолошкото испитување се спроведува од страна на ОВ во соработка со одговорниот за одгледувалиштето и ветеринарното друштво со кое е склучен договор за одгледувалиштето кое опфаќа:

- а) одредување на можното потекло и патишта на ширење на етиолошкиот предизивикувач преку испитување на причините за движењата при внесот и излезот на животните, храната, опремата;
- б) регистрирање на евентуална поврзаност на други одгледувалишта со позитивното јато;
- в) проверка на сообразноста на присутните мерки за биосигурност;
- д) прибирање на информации за евентуални вакцинирања, со назнака на употребената вакцина.

За време на испитувањето можат да се земат примероци од храната за животни со цел утврдување на нејзината улога во внесувањето/ширењето на салмонелата.

Епидемиолошко испитување секогаш треба да се спроведе во случај на:

- Изолирање на серотипови значајни за јавното здравје, (било да се детектирани при внатрешна проверка или при официјално земање на примероци);

-
- Изолирање на серотипови кои не се значајни за јавното здравје по официјално земање на примероци.

Епидемиолошкото испитување треба да се чува во документацијата на ОВ. Во секој случај, документацијата која се однесува на епидемиолошкото испитување спроведено во одгледувалиштето за позитивен резултат на салмонела, без разлика на утврдениот серотип, се чува во одгледувалиштето и е на располагање за било каква проверка.

Резултатите од епидемиолошкото испитување за важните серотипови задолжително се внесува во ИСАХВ за известување на болести кај животните (доколку модулот е целосно оперативен).

Епидемиолошкото испитување се спроведува со користење на образецот даден во Прилог 4 од овој план.

13.Поднесување извештаи (ИСАХВ)

Податоците кои се однесуваат на поединечните земања примероци треба да се евидентирани во тековната евиденција за земање на примероци за контрола на салмонелоза на одгледувалиште по јато по турнус/година и да се регистрира во ИСАХВ (доколку модулот за мониторинг на националниот план за салмонелози е целосно оперативен) од страна на:

- Официјалниот ветеринар за официјално земање примероци;
- Операторот со храна за земање на примероци при внатрешна проверка или во негова замена ветеринарното друштво со кое има склучено договор одгледувалиштето.

Со цел да обезбеди недвосмислена идентификација, ИСАХВ модул за НПКСЖ ги презема информациите за одгледувалишта од кои се земени податоци од страна на ЦЕБПИРЖ од регистар за живина со што се овозможува избор само на одгледувалишта што се регистрирани во ЦЕБПИРЖ. Операторот е должен еднаш годишно на 01 февруари да направи попис на јатата и во ЦЕБПИРЖ да ја внесе моменталната старосна и бројната состојба по јатото/та во негова сопственост.

Регистрирањето во ИСАХВ на позитивните резултати најдени при внатрешна проверка не го заменува протоколот на информации наведен во овој план кои што треба да се испратат до ОВ.

ИСАХВ генерира извештаи на секои три месеци и тоа за:

- просечното време за спроведување на лабораториските анализи без разлика на исходот;
- примероците за кои регистрираните информации не се комплетни;
- список на примероци кои се испитани од страна на операторите;
- јатата за кои не се регистрирани испитувања при внатрешна проверка предвидени со НПКСЖ;
- одгледувалиштата за кои нема регистрирано сместување во хали (празни хали).

Позитивните јата треба да се внесат и во модулот за сомнителни или потврдени случаи на болести кај животните во ИСАХВ при што се внесуваат резултатите од епидемиолошките испитувања и затварањето на жариштето. Се внесуваат следниве податоци:

- број на убиени и уништени животни;
- број на закрани животни;
- резултати од тестирањата употребени за оценување на ефикасноста на дезинфекцијата;
- количество уништени јајца (број);
- количество јајца наменети за преработка (број);
- датум, број на дози и трговско име на вакцината употребени во јатото при репопулација ;

Во случај на погрешно внесени податоци или поради погрешно функционирање на информативниот систем, надлежниот орган воспоставува техничката поддршка за да овозможат враќање на правилното функционирање на системот.

Извештаи за резиме на активностите од Планот, заедно со ажурираните заклучни податоци присутни во ИСАХВ, можат да се видат на веб порталот <http://www.fva.gov.mk> – Ветеринарство – „Контрола на салмонела“.

14.Активности во случај на несообразност

Во случај на утврдени несообразности со НПКСЖ, надлежниот орган треба да обезбеди дека операторот со храна да постапува согласно законските прописи, односно Законот за ветеринарно здравство („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 113/07, 136/11, 24/12, 123/12, 154/15 и 53/16) и Закон за безбедност на храната („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 157/10, 53/11, 1/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15, 84/15, 123/15, 129/15, 213/15 и 39/16).

Меѓу можните несообразности на планот се наоѓаат и оние кои се однесуваат на редовното спроведување, вклучувајќи ја и регистрацијата во ИСАХВ, на земањето примероци при внатрешна проверка.

Откриената несообразност, евентуалните последователни ограничувања на тргувањето со животни и нивните производи, корективните активности и евентуалните санкции се дадени во Закон за ветеринарно здравство член 109 и 111-а и Закон за безбедност на храна согласно член 131 и 133 со пропишани санкции кои треба да се изречат на операторот со храна од примарното производство кој нема да ги почитува барањата. Во случај на несообразност во барањата надлежниот орган може да утврди соодветен временски рок до кога треба да се изврши усогласување со барањата. Неисполнувањето на барањата во дадениот рок подлежи на санкции.

При утврдувањето на одлуката што треба да се преземе, надлежниот орган води сметка за природата на несообразноста и на евентуалните претходни несообразности во врска со самиот оператор.

15.Надоместоци

Предмет на обештетување, преку постапката утврдена од страна на надлежниот орган согласно важечкото законодавство во оваа област по предходно поднесено барање од одгледувачот за одземена живина за проверка на присуство на антимикробни супстанции и инхибитори на раст на бактерии кое се состои од најмногу 10 единици по јато ќе се изврши надомест на штета согласно Упатство за определување на пазарна вредност на животните кои се одземаат заради сузбивање и искоренување на заразни болести на територија на Република Македонија бр. 07-2571/1 од 04.06.2012

Барањата за обештетување треба да се усогласат со податоците кои се наведени во извештаите и мора да бидат доставени до Агенцијата.

Прилог 1: Регистер на одгледувалишта во рамките на територијата на одгледувалишта со структуриран капацитет кои се предмет на планот

- Согласно член 9 став (10) од Закон за идентификација и регистрација на животните („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 95/12, 27/14, 149/15 и 53/16) и Правилникот за начинот за регистрација, формата и содрината на образецот на барањето за регистрирање на одгледувалишта, формата и содржината на картата за идентификација на одгледувалиштето, начинот на пријавување и евидентирање на промените на одгледувалиштето и одгледувачот како и видовите на други животни („Службен Весник на Република Македонија“ бр. 24/ 13)

– Податоци од ЦЕБПИРЖ за регистар за живина

РЕГИОН	Одгледувалишта на матично јато <i>Gallus gallus</i> за репродукција	Одгледувалишта на јата кокошки несилки	Одгледувалишта на јата кокошки за производство на месо - бројлери
Вардарски	/	14	3
Источен	/	10	
Југозападен	/	8	1
Југоисточен	/	8	/
Пелагониски	/	15	1
Полошки	/	9	/
Североисточен	/	11	/
Скопски	/	28	2
ВКУПНО	0	103	7

Распределба во рамките на територијата на инкубаторски станици со *Gallus gallus*

Од Централана база на податоци регистар на живина

РЕГИОН	ВИД	ИНКУБАТОРИ
Вардарски	/	/
Источен	/	/
Југозападен	/	/
Југоисточен	/	/
Пелагониски	/	/
Полошки	/	/
Североисточен	/	/
Скопски	Јата несилки, јата бројлери	1
ВКУПНО		1

Прилог 2: Документација во одгледувалиштата

Целата документација која се однесува на примената на овој план треба да биде достапна на увид најмалку три години:

Во одгледувалиштето

- План за внатрешна проверка верификуван од страна на официјалниот ветеринар и исходите од земањето примероци спроведени при имплементацијата на планот;
- Документација за чистењето, дезинфекциите и/или третманите за чистење, вклучувајќи ги и средствата за транспорт;

-
- Документација за процедурите за дезинфекција и дератизација;
  - Документација за употреба на ветеринарно медицински третмани и спроведени вакцинаци;
  - Евиденција за несењето јајца (на дневна основа);
  - Евиденција за смртнос (на дневна основа);
  - Евиденција за внос на вода (на дневна основа);
  - Евиденција за внос на храна (на дневна основа);
  - Документација во врска со уништувањето на отпад и нус-производи;
  - Документација во врска со храната за животни која се користи во фармата (одгледувалиштето) вклучувајќи и информација за нивната следливост/можност за пронаоѓање;
  - Документација во врска со епидемиолошките испитувања за позитивни резултати на салмонела;
  - Документација во врска со официјалните контроли спроведени во рамките на фармата (одгледувалиштето).

Во инкубаторска станица

- План за внатрешна проверка верификуван од официјалниот ветеринар и исход од земањето примероци спроведени при имплементацијата на истиот;
- Документација во врска со преместувањата на јајцата за инкубирање при внесување во структурата, вклучувајќи ги и информациите за потврда дека јатата од кои потекнуваат јајцата биле подложни на контролите предвидени со Планот;
- Документација која се однесува на следливоста на јајцата и едnodневни пилињата;
- Документација која се однесува на ветеринарно медицински третмани и спроведени вакцинации на едnodневните пилињата;
- Документација која се однесува на чистење, дезинфекција, и/или третмани за чистење;
- Документација која се однесува на уништување на отпадот и нус-производите;
- Документација која се однесува на управувањето со позитивните резултати на салмонела;
- Документација која се однесува на официјалните контроли спроведени во инкубаторот;

Прилог 3: Образец пропратно писмо за земање на примероци

Назив и Адреса на лабораторија до која се испраќа примерокот			
Име и адреса на испраќачот:			
Регистерски број на одгледувалиште/ одобрен собирен центар :			
Бар кодови на примерокот :			
Датум кога е земен примерокот :		дд/мм/гггг	
Датум на испраќање примерокот :		дд/мм/гггг	
Начина на достава:			
Температура на праќање			
Одговорно лице за земање на примерокот (Име и презиме на одговорното лице) :			
Вкупен број на примероци кои го придружуваат овој формулар:			
Број на хала /јато :			
Старост на јато :		Еднодневни ☐ _____ Неделни ☐ _____	
Вид /група на јато :		родителско јато ☐ , кокошки несилки ☐ бројлери ☐ , препелици ☐ , инкубаторска станица ☐ ,	
Податоци за контакт			
Официјален примерок ☐	Примерок од фецес (2 x 150 гр.) ☐	Примерок од прашина (150 гр.) ☐	Примероци од чизма брисеви ☐
	Храна за животни ☐	Брис од прашина (памучно стапче) ☐	Клоакален брис (памучно стапче) ☐
	Мрша од кокошки ☐	Кутија со подлошки ☐	Мекониум ☐
	Оплодени инкубирани Јајца ☐	Јајца од собирен центар ☐	Лушпи од јајца ☐
Примерок за внатрешна проверка ☐	Примерок од фецес (2x 150 гр.) ☐	Примерок од прашина (150 гр.) ☐	Примероци од чизма брисеви ☐
	Храна за животни ☐	Брис од прашина (памучно стапче) ☐	Клоакален брис (памучно стапче) ☐
	Мрша од кокошки ☐	Кутија со подлошки ☐	Мекониум ☐
	Оплодени инкубирани Јајца ☐	Јајца од собирен центар ☐	Лушпи од јајца ☐

Да се тестираат како	
1 собирен примерок (важи само за примероци од внатрешна проверка) ☐	Индивидуално (за официјални примероци) ☐
Трговско име на жива атенуирана вакцина и датум на извршена вакцинација (да се наведе доколку јатото е вакцинирано)	
Датум на прием на примерокот од страна на Лабораторија	дд/мм/гггг
Температура на прием	
Состојба на мострата	
Лабраториски референтен број	

Потпис на овластено лице
наодгледувалиште

_____

Потпис и печат на официјален ветеринар

_____

Прилог 4 Образец за епидемиолошко испитување по позитивен резултат на салмонела кај кокошки несилки *Gallus gallus*

Напомена:Образецот треба соодветно да се пополни. Треба да се употреби посебен образец за секој одгледувач/оператор со храна.

ИП-1 бр. _____
датум _____

1. Општи податоци за одгледувалиштето на животни			
Правно лице		Физичко лице	
Назив:		Име:	
Одговорно лице:		Презиме:	
ЕМБС:		ЕМБГ:	
Адреса:		Адреса:	

Изолирање на салмонела (тип на изолат) .....

Бр. на извештај за анализа .....Од.....

(Да се приложи копија од извештајот за анализа и и образец пропратно писмо за земање на примероци за контрола на салмонела

Датум на испраќање на примерокот за анализа ...../...../.....

РБО на одгледувалиште

Во присуство на ..... во функција на .....

Ветеринар одговорен за фармата .....

Присутен НЕ ДА

Лице одговорно ..... Присутен НЕ ДА

Потекло на позитивното јато

Земја _____ на _____ потекло _____ на _____
јато.....

Инкубаторска станица од која доаѓа јатото.....

Назив на одгледувалиште од каде доаѓа јатото .....

Улица ..... Бр. .... Општина

РБО на потекло на јато или извознички код на фарма .....

Број на здравствено уверение за внатрешен промет или број на ветеринарно здравствен сертификат доколку потекнува од увоз .....

Податоци во врска со одгледувалиштето

Тип на производство	Линија за конзумни јајца <u>Тип:</u> 1) ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ НА: ☐ Еднодневни пилиња (карантински простор) ☐ Јато кокошки несилки ☐ Континуиран циклус (дополнување на јато) ☐ Сè внатре/сè надвор Намена на произведените јајца: ..... Број на одобрен собирен центар: .....
----------------------------	---

Капацитет на одгледувалиштето

Тип на производство	Датум на сместување во хала	Број на сместени единици	Број на единици присутни во моментот на добивање на позитивен резултат
Кокошки несилки			
Еднодневни пилиња			
Јарки			
Во фаза на несење			

ТИП НА ОБЈЕКТ

Хали   НЕ
                              ДА   Бр. на хали .....

Тунел   НЕ

Тип на вентилација   ДА   Бр. на тунели.....

Тип на вентилација   Природна
     Природна со перки.
     Вештачка

Дали халите се независни епидемиолошки единици?   НЕ   ДА

Начин на снабдување и дистрибуција на храна за животни

Храна за животни се произведена во фармата   НЕ   ДА

Снабдување од надворешна фирма   НЕ   ДА

Ако да, дали е предвидена проверка на спроведената дезинфекција на средствата за транспорт на добиточната храна од објектот за производство на храна за животни   НЕ   ДА

Вкупен број на силоси:.....

Број на силоси по хала: .....

Затворен утовар на силос   НЕ   ДА

Отворен утовар на силос   НЕ   ДА

Начин на снабдување и управување на вода

Од водовод   НЕ   ДА

Од бунар   НЕ   ДА

Периодични микробиолошки контроли   НЕ   ДА

Застапеност на контроли: .....

Проверка на исходот од страна на ветеринарот   НЕ   ДА

Халите се близу до:

Собирни канали   НЕ   ДА

Јами/Канализации   НЕ   ДА

Друго .....

Третман на вода

Ацидификација   НЕ   ДА

Погодна за пиење   НЕ   ДА

Нетретирана   НЕ   ДА

Друго (да се објасни) .....

Мерки за биосигурност и управување со одгледувалиштето

Контрола на пристапот кон одгледувалиштето (капија/рампа)   НЕ   ДА

Присуство на ограда околу одгледувалиштето   НЕ   ДА

Просторот околу халите е чист   НЕ   ДА

Присуство на мрежи против диви птици   НЕ   ДА

Присуство на платформи за утовар и истовар на материјали
за употреба и за животните НЕ ДА

Подови и сидови од шталите се лесни за миеење и
за дезинфекција НЕ ДА

Присуство на делови за складирање на употребниот материјал
(нови легла, средства..) НЕ ДА

Присуство на простор за дезинфекција при влезот во шталите НЕ ДА

Присуство на филтер-зона при влезот во фармата со тушеви
и соблекувални НЕ ДА

Достапност на облека за една употреба во фармата НЕ ДА

Присуство на регистар

1) на посетители и на нерутински персонал кој влегува во фирмата НЕ ДА

2) на движење на животни НЕ ДА

3) на движење на возила НЕ ДА

Присуство на план за дератизација НЕ ДА

Договор со овластена фирма за дератизација за ексклузивно снабдување
со стапици НЕ ДА

За активности на дератизација од страна на самата фарма НЕ ДА

Присуство на пишана процедура НЕ ДА

Проверка на документи:

а) Мапа со локација на мамците НЕ ДА

б) Список за проверка на употребата и обновата на мамците НЕ ДА

в) Активности за проверка на посочените процедури НЕ ДА

Ако да, со каква застапеност.....

Процедурата и резултатите редовно се проверуваат од страна
на ветеринарните служби НЕ ДА

Присуство на ладилник за мртвите животни НЕ ДА

Легла

Присуство на платформа за складирање НЕ ДА

Ако не постои означете ја намената на изметот од живина
.....
.....

Овластена фирма НЕ ДА

Агрономско разградување на земјиштето во сопственост НЕ ДА

Отстапување на трети лица за агрономско разградување НЕ ДА

Процедура за чистење и дезинфекција на просториите и опремата

Постои пишана процедура НЕ ДА

Процедурата предвидува систем на проверка на активностите НЕ ДА

Процедурата и резултатите редовно се проверуваат од официјалните ветеринари НЕ ДА

Чистење и дезинфекција на крајот од секој циклус/турнус НЕ ДА

Почитување на санитарниот вакуум од најмалку 3 дена НЕ ДА

Почитување на биолошкиот вакуум од најмалку 21 ден НЕ ДА

Места за дезинфекција на возилата при влезот на фармата НЕ ДА

Опрема за чистење и дезинфекција на возилата

Присуство на платформа за дезинфекција НЕ ДА

Дезинфекција поставена под лак НЕ ДА

Дезинфекција со пумпа НЕ ДА

Присуство на јама за собирање на отпадна вода НЕ ДА

Друго.....

Присуство на други животни во фармата? НЕ ДА

Кучиња Во соседство НЕ ДА

Мачки Во соседство НЕ ДА

Други птици Во соседство НЕ ДА

Друго (појасни) .....

Можности за пристап до областите кои се важни за одгледувалиштето НЕ ДА

Индиректни контакти со други живинарски фарми НЕ ДА

Заеднички транспортни средства со други фирми НЕ ДА

Трансфер на храна за животни од друго одгледувалиште НЕ ДА

Заедничка опрема НЕ ДА

Заеднички персонал НЕ ДА

Друго (појасни).....

Персонал кој се грижи за животните

Семејство Вработени во фармата

Надворешен персонал

Друго.....

.....

Активности за кои се бара помош од надворешен персонал:

1) Терапевтски третман НЕ ДА

Персонал кој го спроведува:

Семејство Вработени во фармата

Надворешен персонал

Друго .....

2) Вакцинирање

НЕ ДА

Персонал кој го спроведува:

Семејство Вработени во фармата

Надворешен персонал

Друго .....

3) Друго (појасни).....

Персонал кој го спроведува:

Семејство Вработени во фармата

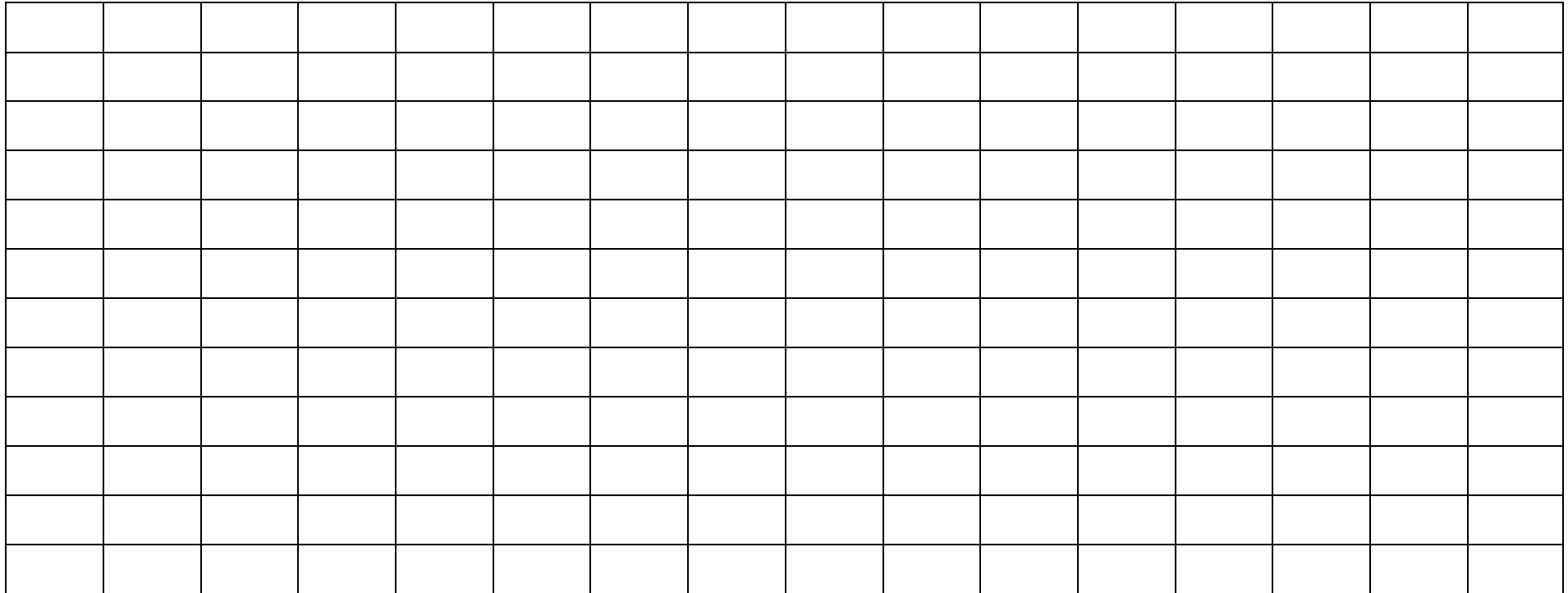
Надворешен персонал

Друго

.....

Нацртај: шематски една мапа на сите простории /хали на одгледувалиштето, со тоа што во нивната внатрешност ќе се обележи распоредот на јата животни. На цртежот треба да се прикажат влезовите на одгледувалиштето, локацијата на силосите, точките на дезинфекција и зоната на утовар. Нацртај ги околните патишта за поврзување.

Движење на птиците во одгледувалиште

Внесување на птици од други одгледувалишта/инкубатори

(во последни 60 дена) во одгледувалиштето

НЕ ДА

Датум *дд/мм/гггг*..... Бр. на ВЗС .....

Вид на единки .....

Од Одгледувалиште

Од Инкубатор

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Држава/ Општина .....

Рег. таблички на возилото за транспорт .....

Внесувањето се случило во халата која покажала позитивен резултат?

НЕ ДА

Доколку има повеќе од една позитивна хала /јато да се пополни за сите хали/јата за кои се добил позитивен резултат

Датум *дд/мм/гггг*..... Бр. на ВЗС .....

Вид на единки .....

Од Одгледувалиште Од Инкубатор

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Држава/ Општина .....

Рег. таблички на возилото за транспорт .....

Внесувањето се случило во халата која покажала позитивен резултат?НЕ ДА

Доколку има повеќе од една позитивна хала /јато да се пополни за сите хали/јата за кои се добил позитивен резултат

Датум *..../..../.....* Бр. на ВЗС .....

Вид на единки .....

Од Одгледувалиште Од Инкубатор

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Држава/ Општина .....

Рег. таблички на возилото за транспорт .....

Внесувањето се случило во халата која покажала позитивен резултат?

НЕ ДА

Доколку има повеќе од една позитивна хала /јато да се пополни за сите хали/јата за кои се добил позитивен резултат

Датум ...../...../..... Бр. на ВЗС .....

Вид на единки .....

Од Одгледувалиште Од Инкубатор

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Држава/ Општина .....

Рег. таблички на возилото за транспорт .....

Намена на произведените јајца (пред и по позитивниот резултат)

Центар за пакување

Назив на фирма.....

Број на собирен центар

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Центар за пакување

Назив на фирма.....

Број на собирен центар

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

----- **Инкубаторска**

станица

Назив на фирма.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Инкубаторска станица

Назив на фирма.....

РБО

улица ..... Бр. ....

Општина .....

Други живинарски фарми од истиот одгледувач НЕ ДА

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Одгледуван вид ..... капацитет .....

Во производство НЕ ДА

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Одгледуван вид ..... капацитет .....

Во производство НЕ ДА

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Одгледуван вид ..... капацитет .....

Во производство НЕ ДА

Живинарски фарми сместени во близина на одгледувалиште

(до 1 км) НЕ ДА НЕ Е ПОЗНАТО

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Одгледуван вид ..... капацитет .....

Растојание (во метри) .....

Во производство

НЕ ДА

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Одгледуван вид ..... капацитет .....

Растојание (во метри) .....

Во производство

НЕ ДА

Назив на ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....

РБО

Улица ..... Бр. ....

Општина .....

Одгледуван вид ..... капацитет .....

Растојание (во метри) .....

Во производство

НЕ ДА

Вакцинации

Спроведување на програма за вакцинирање во ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ НЕ ДА

Датум на вакцинирање	Тип на вакцинација	Трговски назив НА ВАКЦИНАТА	Начин на администрирање

--	--	--	--

Ветеринарно медицински третмани (како алтернатива можно е да се приложи копија од регистар на третмани) се однесува само на третман на позитивната хала/јато

Спроведување на терапевтски третмани во последните 30 дена: НЕ ДА

Датум на почеток на терапијата	Датум на крај на терапијата	Тип на лек	Трговски назив	Начин на администрирање

Забелешки.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

Потпис
 .....

**Во случај на изолирање на *S. Enteritidis* и/или *S. Typhimurium* да се пополни во продолжение
 проценка на аспектите на управување на одгледувалиштето од страна на официјален ветеринар
 Врз основа на епидемиолошко испитување (во прилог) надлежниот орган даде проценка:**

- Позитивна
- Негативна

Прилог 5 Препораки за воведување на биосигурносни мерки

1. Вовед

Инфективните агенси кај живина претставуваат закана по здравјето на живината а понекогаш, по здравјето на луѓето и имаат значителни социјални и економски импликации. При производство на живина, особено во интензивни услови, превенцијата претставува најразумен и економски најисплатлив пристап за контрола на инфективните агенси.

Процедурите за биосигурност треба да се имплементираат со цел да се спречи внес и распространување на инфективните агенси во ланецот на производство на живина. *Биосигурноста* ќе се подобри со усвојување и имплементација на начелата на Добри земјоделски практики и начелата за Анализа на опасности и критични контролни точки (НАССР).

2. Цел и предмет на уредување

Овој документ ги дава основите за воведување и одржување на биосигурносни мерки во производството на живина, но при воведување на истите треба да се земаат во предвид и Кодот за хигиенски практики за месо (CAC/RCP 58-2005), Кодот за хигиенски практики за јајца и производи од јајца (CAC/RCP 15-1976) и Упатството за контрола на *Campylobacter* и *Salmonella* во месо од живина (CAC/GL 78-2011) на Кодекс Алиментариус.

Во овој документ се идентификуваат неколку биосигурносни мерки. Изборот на мерки кои ќе се имплементираат ќе варира во зависност од условите на непосредното опкружување на одгледувалиштето, вклучително и статусот на живината, ризикот од внес и распространување на инфективните агенси како и ефикасноста на трошоците на мерките за контрола.

3. Препораки за локација и изградба на објекти за живина

3.1 Сите објекти (фарми за живина и инкубаторски станици)

а) Се препорачува соодветно изолирана географска локација. Факторите кои треба да бидат земени во предвид вклучуваат локација на други фарми со живина и добиток, концентрација на диви птици и оддалеченост од патишта кои се користат за транспорт на живина.

б) Фармите за живина треба да бидат лоцирани и конструирани соодветно со цел да обезбедат соодветна дренажа за местото. Водата која истекува од фармата и непраработената вода не смее да се насочува кон водоснабдителните станици за живеалиштата.

в) Халите за живина и инкубаторските станици треба да бидат дизајнирани и конструирани соодветно (препорачливи се мазни и непропустливи материјали) со цел чистењето и дезинфекцијата да бидат ефикасно спроведени. Препорачливо е делот кој се наоѓа околу халите во кои е сместена живината и инкубаторските станици да бидат поплочени со бетонски или друг непропустлив материјал за да овозможи лесно чистење и дезинфекција.

г) Објектот треба да биде обезбеден со безбедносна ограда со цел да спречи влез на животни и луѓе.

д) На влезот од објектот треба да биде поставен знак кој укажува на ограничување на пристап.

3.2 Дополнителни мерки за фарми за живина

а) Објектите треба да бидат дизајнирани на начин кој ќе овозможи сместување на еден вид живина и еден производствен тип. При дизајнирање треба да се земе во предвид начелото 'се внатре се надвор' за една старосна група. Доколку ова не е возможно, објектот треба да биде дизајниран на начин кој ќе овозможи секое јато да биде уредено како посебна епидемиолошка единица.

б) Халите за живина и објектите кои се користат за складирање на храната за животни, јајца или други материјали треба да бидат конструирани и да се одржуваат на начин кој спречува влез на диви птици, глодачи и артроподи (инсекти).

в) Доколку е возможно, подовите во халите за живина треба да бидат конструирани и изградени од бетон или други непропустливи материјали и да бидат дизајнирани на начин кој овозможува ефикасно чистење и дезинфекција.

г) Доколку условите дозволуваат, храната за животни треба да се доставува надвор од безбедносната ограда.

3.3 Дополнителни мерки за инкубаторски станици

а) Дизајнот на инкубаторската станица треба да овозможува соодветен проток на работата и вентилација, со 'еднонасочен проток' при движење на јајцата и едnodневните пилиња и еднонасочен проток на воздухот во истата насока.

б) Зградата на инкубаторската станица треба да обезбедува физичка одвоеност на деловите кои се користат за:

- i) гардероби на персоналот, простории за лична хигиена и санитарни јазли;
- ii) прием, складирање и трансфер на јајца;
- iii) инкубација;
- iv) испилување;
- v) сортирање, класификација по пол и друго ракување со едnodневните пилиња;
- vi) складирање на кутиите за јајца и кутиите за едnodневни пилиња, таблите за јајца, разделници за кафези за пилиња, хемикалии и други предмети;
- vii) миење на опремата;
- viii) отстранување на отпад;
- ix) трпезарија за вработените;
- x) канцелариски простор.

4. Препораки за применливи на активности кои се вршат во објектите за живина

4.1 Сите објекти (фарми за живина и инкубаторски станици)

а) Сите одгледувалишта треба да имаат план со биосигурносни мерки. Персоналот од фармата треба да има посетено основна обука за биосигурност релевантна за производство на живина и да знае кои се импликациите по здравствената состојба на животните, здравјето на луѓето и безбедноста на храната.

б) Треба да постои добра комуникација помеѓу вработените во ланецот на производство на живина со цел да се обезбеди дека се преземени чекори за минимализирање на внес и распространување на инфективни агенси.

в) Треба да се овозможи следливост на сите нивоа од ланецот на производство на живина.

г) Треба да се води евиденцијата на нови на индивидуално јато и истата треба да содржи податоци за здравјето на птиците, производство, медицински препарати, вакцинација, смртност и надзор. Во инкубаторските станици, евиденцијата треба да содржи податоци за фертилитет, испилување, вакцинација и третмани. Треба да се води евиденција за чистење и дезинфекција на фармата и инкубаторските станици и опремата. Евиденцијата треба да биде лесно достапна за увид на лице место.

д) Ветеринарот мора да спроведува надзор на здравствената состојба на живината во одгледувалиштето.

ѓ) За да се избегне развој на антимикуробната резистенција, антимикуробните агенси треба да се користат во согласност со релевантните насоки на ветеринарната служба и упатствата на производителот.

е) Фармите треба да бидат слободни од несакана вегетација и остатоци што ги привлекуваат или предизвикуваат насобирање на штетници.

ж) Треба да се имплементираат процедури за спречување на влез на диви птици во објектите во кои е сместена живината и зградите, како и за контрола на штетници, како што се глодари и членконоги.

з) Пристапот до објектот треба да се контролира со цел да се обезбеди влез единствено на овластени лица и возила.

с) Сите вработени и посетители кои влегуваат во одгледувалиштето треба да ја почитуваат процедурата за биосигурност. Согласно процедурата посетителите и персоналот кои влегуваат во одгледувалиштето треба да се тушираат и да облечат гардероба и обувки кои се обезбедени од страна на одгледувалиштето. Доколку ова не е возможно треба да се обезбеди чиста горна облека (комбинезони или работничка облека, капи и обувки). Влезот на посетители и возила мора да биде регистриран од страна на одгледувалиштето.

и) Вработените и посетителите не треба да имаат неодамнешен контакт со друга живина, отпад од живина или објекти за преработка на живина. Овој временски период треба да се базира на ниво на ризик од пренесување на инфективни агенси. Ова ќе зависи од целта на производството на живината, процедури за биосигурност и статусот на инфекција.

ј) Секое возило што влегува на фармата треба да се исчисти и дезинфицира во согласност со планот за биосигурност. Возилата за испорака треба да се чистат и дезинфицираат пред натовар на секоја пратка со јајца и живина.

4.2 Дополнителни мерки за сите фарми за живина

а) Кога е можно, треба да се земе во предвид принципот 'се внатре се надвор' за една старосна група. Доколку ова не е возможно и доколку во објектот се чуваат неколку јата, секое јато треба да претставува посебна епидемиолошка единица.

б) Целиот персонал и посетители кои влегуваат во просториите во кои се чува живината треба да ги измијат рацете со сапун и вода или да ги дезинфицираат. Персоналот и вработените треба да ги менуваат обувките, да користат спреј за обувки или дезинфекциона бариера за обувки. Дезинфекциониот раствор во дезинфекционата бариера треба редовно да се менува за да се обезбеди ефикасност согласно упатствата на производителот.

в) Целата опрема треба да биде исчистена и дезинфицирана пред да се внесе во просториите во кои се чува живината.

г) Животните, други од живината од резидентните видови и возраст, не смее да се внесе во просториите во кои се чува живината. Животните не смеат да имаат пристап со другите згради како што се оние за складирање на храната за животни, јајца или други материјали.

д) Снабдувањето со вода за пиење за живината треба да биде во согласност со релевантните национални стандарди и треба да се следи микробиолошкиот квалитет на водата со цел да се утврди дали постои било каква причина за сомнеж на контаминација. Системот за снабдување со вода треба да се чисти и дезинфицира помеѓу јатата кога просториите во кои се чува живината се празни.

ѓ) Птиците кои се користат за да се населат просториите во кои се чува живина треба да бидат добиени од одгледувач, јата и инкубаторски станици кои се слободни инфективни агенси кои се пренесуваат вертикално.

е) Се препорачува храна за животни која е термички обработена. Храната за животни треба да се чува на начин со кој се спречува пристап на диви птици и глодари. Растурената храна за животни треба веднаш да се исчисти со цел да избегне привлекување на птици и глодари. Треба да се избегнува движење на храна за животни помеѓу јата.

ж) Постелката треба да се одржува сува и во добра состојба.

з) Мртвите птици треба веднаш, а најмалку еднаш на ден, да бидат отстранети од просториите во кои се чува живината. Истите треба да бидат нештетно и ефикасно отстранети.

с) Вработените кои се задолжени за заловување на птиците треба да бидат соодветно обучени за ракување со птици и да имаат познавање од основните биосигурносни процедури.

и) Со цел да се намали стресот, живината треба да се транспортира во контејнери со соодветна вентилација и не смеат да бидат пренаселени. Треба да се избегнува изложување на екстремни температури.

ј) Контејнерите треба да чистат и дезинфицираат помеѓу секоја употреба или нештетно да се отстрануваат.

к) Кога просториите во кои се чува живината ќе се иселат, се препорачува фецесот и постелката да се отстранат од просториите и нештетно да се отстранат со цел да се намали ризикот од распространување на инфективни агенси. Доколку постелката не отстрани или замени помеѓу јатата тогаш постелката треба да се третира на начин кој ќе обезбеди намалување на ризикот од ширење на инфективни агенси од едно јато на следното јато. По отстранување на фецесот и постелката се спроведува чистење и дезинфекција на просториите наменети за чување живина и опремата.

л) Во случај на јата со живина кои се огледуваат во надворешни услови, хранилките, храната за животни и другите предмети кои може да привлечат диви птици, треба да се чуваат во затворена просторија. На живината не треба да и се овозможи пристап со извори на контаминација како што е отпад од домаќинство, делови во кои се складира постелката, други животни, застојана вода и вода со непознат квалитет. Леглата за живината треба да бидат поставени внатре во просториите наменети за чување живина.

4.3 Дополнителни мерки за несилки

Повикување на Оддел 3 од Кодот за хигиенски практики за јајца и производи од јајца на Кодекс Алиментариус (CAC/RCP 15-1976).

4.4 Дополнителни мерки за одгледувачите

а) постелките и разделници за кафези за пилиња треба да бидат чисти.

б) јајцата за ведење треба да се собираат на одредени временски интервали, најмалку еднаш дневно и да се ставаат во нови или чисти и дезинфицирани материјали за пакување.

в) Премногу валканите, напукнатите, скршените или истечените јајца треба да се соберат и да не се користат за ведење.

г) Јајцата за ведење треба да се исчистат и санитизираат веднаш по нивното собирање и тоа со средства кои се одобрени за таа намена и во согласност со упатствата на производителот.

д) Јајцата за ведење и материјалите за нивно пакување треба да бидат означени со цел да се овозможи следливост и ветеринарни истражувања.

ѓ) Јајцата за ведење треба да се складираат во просторија кои е назначена за таа намена откако истата е претходно исчистена и дезинфицирана. Условите за складирање треба да ја намалат можноста за микробиолошка контаминација и нејзино ширење и да обезбедат максимални услови за ведење. Просторијата треба да биде со соодветна вентилација, да се одржува чиста и редовно да се дезинфицира со средства кои се одобрени за таа цел.

4.5 Дополнителни мерки за инкубаторски станици

а) Мртвите ембриони треба да бидат отстранети од инкубаторските станици веднаш откако ќе бидат детектирани и треба нештетно и ефикасно да се отстранат.

б) Целиот отпад од инкубаторските станици, отпадот и неупотребливата опрема треба се отстрани или да се покрие додека е на одгледувалиштето и да се отстрани од инкубаторската станица и нејзината околина колку што е можно побрзо.

в) По употребата, опремата за ведење, масите и површините треба веднаш и детално да се исчистат и дезинфицираат со одобрено средство.

г) Лицата кои ракуваат со јајцата и лицата кои ракуваат со еднодневните пилиња треба да ги мијат рацете со сапун и вода пред почетокот на нивната работа и помеѓу работата со различни серии јајца за ведење или еднодневни пилиња од различни јата.

д) Јајцата за ведење и едnodневните пилиња од различни јата треба да бидат идентификувани за време на периодот на инкубација, ведење, сортирање и транспорт.

ѓ) Едnodневните пилиња треба да бидат доставени на фармата во нови контејнери или во чисти, дезинфицирани контејнери.

5. Спречување на понатамошно ширење на инфективни агенси кај живина

Кога постои сомнеж или е потврдено дека едно јато е заразено, веднаш треба да се направи консултација со овластен или официјален ветеринар и дополнително на општите мерки за биосигурност кои се претходно опишани, треба да се прилагодат постапките за управување со цел ефикасно да се изолира од другите стада на одгледувалиштето и другите епидемиолошки поврзани одгледувалишта. Се препорачуваат следните мерки:

1) Вработените треба да ракуваат со јатата на начин кој ќе овозможи намалување на ризикот од ширење на инфективни агенси на други јата и одгледувалишта, и на луѓето. Соодветните мерки вклучуваат одделно ракување со заразеното јато, на крај како и користење на посебно назначен персонал, облека и опрема.

2) Во случај кога инфекцијата е потврдена, треба да се спроведат епидемиолошки истражувања за да се утврди потеклото и начинот на пренесување на инфективниот агенс.

3) Труповите од живина, постелката, фецесот и другиот потенцијално контаминиран отпад од фарма треба нештетно да се отстрани со цел да се намали ризикот од ширење на инфективни агенси. Начинот на нештетно отстранување ќе биде во зависност од инфективен агенс за кој станува збор.

4) Во зависност од епидемиологијата на болеста, може да се користат резултатите од проценката на ризикот и политиките за јавно здравство и здравствена заштита на животните, уништувањето или колењето на јатото пред крајот на вообичаениот период на производство. Кога заразените јата се уништени или заклани, тие треба да се преработуваат на начин на кој ќе се намали изложеноста на луѓето и другите јата на инфективниот агенс, а во согласност со препораките на ветеринарната служба. Врз основа на проценката на ризик, јатата кои не се заразени и јатата кои се со висок ризик може да се уништат или заколат пред завршување на нивниот вообичаен период на производство. Пред обновување на јатото, просториите во кои се чува живината вклучително и опремата, треба да се чистат, дезинфицираат и да се тестираат за да се потврди дека чистењето било ефикасно. Особено внимание треба да се посвети на опремата за храната за животни и системите за снабдување со вода.

Се препорачува микробиолошки мониторинг на ефикасноста на постапките за дезинфекција во случаи кога патогени агенси биле откриени во претходната стадото.

5) Во зависност од епидемиологијата на болеста, проценката на ризикот, достапноста на вакцината и политиките за јавно здравство и здравствена заштита на животните, вакцинацијата е опција да се намали ширењето на инфективниот агенс. Кога се користат, вакцините треба да се користат во согласност со насоките дадени од страна на ветеринарните служби и упатствата на производителот.

6. Препораки за спречување на ширење на инфективни агенси во и од пазарите со живи птици

1) Вработените треба да бидат информирани за значењето на инфективните агенси и потребата да се применуваат на биосигурносните практики со цел да се спречи ширењето на овие агенси. Едукацијата треба да биде насочена кон вработените од сите нивоа од работењето на овие пазари, како што се возачи, сопственици, ракувачи и вршители на одредени активности. Треба да се

применуваат програми за подигање на свеста на потрошувачите за ризиците поврзани со активности на пазарите на кои се наоѓаат живи птици.

- 2) Вработените треба да ги мијат рацете со сапун и вода пред и по ракувањето со птиците.
- 3) Птиците од заразените јата не смеат да се транспортираат на пазарите со живи птици.
- 4) Сите контејнери и превозни средства треба да бидат исчистени и дезинфицирани секој пат кога го напуштаат пазарот.
- 5) Живите птици кои го напуштаат пазарот и кои се упатуваат кон фарма треба да се чуваат одделно од другите птици одреден временски период со цел да се намали потенцијалното ширење на инфективни агенси.
- 6) Пазарите повремено треба да се празнат, чистат и дезинфицираат. Ова е од исклучителна важност во случај кога инфективен агенс кај живината кој ветеринарната служба го смета за важен е идентификуван на пазарот или во регионот.
- 7) Треба да се направат напори за да се овозможи следливост на сите птици кои влегуваат во и заминуваат од пазарите.

Прилог 6: Листа на национални акти врз основа на кои се спроведува НКПСЖ

Правен акт	Број во Службен весник на Република Македонија
Закон за безбедност на храната	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 157/10, 53/11, 1/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15, 84/15, 123/15, 129/15 , 213/15 и 39/16
Закон за ветеринарно здравство	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 113/07, 136/11, 24/12, 123/12, 154/15 и 53/16
Закон за идентификација и регистрација на животните	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 95/12, 27/14, 149/15 и 53/16
Закон за квалитет на земјоделски производи	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 140/10, 53/11, 55/12, 106/13, 116/15, 149/15, 193/15 и 39/16
Законот за нус-производи	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 113/07, 144/14, 149/15 и 53/16
Правилник за начинот на вршење на официјални контроли и постапките за мониторинг на зоонози и предизвикувачи на зоонози и листа на зоонози и предизвикувачи на зоонози	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 80/11
Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други одредени алиментарни интоксикации	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 34/15
Правилник за посебни барања кои се однесуваат за микробиолошките критериуми за храната	„Службен Весник на Република Македонија“ бр. 100/13
Правилникот за начинот за регистрација, формата и содрината на образецот на барањето за регистрирање на одгледувалишта, формата и содржината на картата за идентификација на одгледувалиштето, начинот на пријавување и евидентирање на промените на одгледувалиштето и одгледувачот како и видовите на други животни	„Службен Весник на Република Македонија“ бр.24/13